JĀTAKA

SAU

POVESTIRI DESPRE VIEȚILE ANTERIOARE ALE LUI BUDDHA

Traduse din limba engleză de Cristian-Radu Staicu

după ediția clasică

THE JĀTAKA OR STORIES OF THE BUDDHA'S FORMER BIRTHS

Translated from the Pāli by various hands under the editorship of

PROFESSOR E. B. COWELL

CAMBRIDGE, PRINTED BY J.& C. F. CLAY AT THE UNIVERSITY PRESS, 6 VOL.

1895-1907

VOLUMUL 1

Partea întâi: JĀTAKA numerele 1-19

BUCUREȘTI

2020

CUPRINS

NOTA TRADUCĂTORULUI

Jātaka constituie un gen literar aparte: teoretic aparține hagiografiei buddhiste, ilustrând etapele pe care le-a străbătut Siddhārtha Gautama până la celebra sa iluminare, fiecare etapă corespunzând cu o viață pământească. Dacă ar fi numai atât, povestirile ar prezenta interes doar pentru specialiștii în istoria religiilor. Însă, după cum remarca Reiko Ohnuma[1]:

> „*Genul jātaka a fost folosit pentru a asimila o imensă cantitate din folclorul tradițional indian în tezaurul buddhist, inclusiv multe povestiri ale căror lecții de morală nu sunt specific buddhiste (sau care nu au nicio învățătură morală). Orice povestire tradițională putea fi preschimbată într-o jātaka, pur și simplu prin transformarea unuia dintre personaje într-o viață anterioară a lui Buddha. Acest lucru este adevărat în mod special pentru* Jātakaṭṭhakathā *(Explicație a povestirilor despre naștere), o colecție pāli masivă de 547 jātaka în proză și versuri, dintre care numai versurile sunt considerate canonice. Mare parte din conținutul* Jātakaṭṭhakathā-lei *nu este la origine buddhistă,<fiind vorba> de exemplu<de >fabule cu animale, povestiri folclorice și basme. Similar, pe măsură ce genul jātaka se răspândea în culturile buddhiste din afara Indiei, s-a folosit folclorul local pentru a aclimatiza jātaka-le existente sau pentru a compune unele complet noi, mai relevante în noile medii.”*

Din acest motiv, colecția de povestiri *Jātakaṭṭhakathā* a fost și continuă să fie un izvor important pentru istorici, antropologi și persoanele interesate în cultura universală, dincolo de secole, distanțe și credințe. Pentru cititorul român proba o poate constitui excelenta carte scrisă de Jeannine Auboyer, *Viața cotidiană în India antică*, unde povestirile jātaka sunt o sursă permanentă - și de multe ori unică - de detalii asupra vieții de zi cu zi a oamenilor din cele mai diverse pături sociale. Am considerat că traducerea în limba română a acestor povestiri constituie un act de cultură.

Ediția folosită este una de referință, aflată acum în domeniul public. Deși titlul este doar „JĀTAKA”, ea cuprinde toate povestirile din *Jātakaṭṭhakathā*. Trebuie spus că unele din cele 547 de povestiri sunt identice, iar în acest caz textul apare numai la prima denumire.

[1] *Enc. Buddh.,* vol. 1, p. 401, s.v. *Jātaka.*

Textul de bază - ediția în limba pāli publicată de Viggo Fausbøll între 1877 și 1896 - a fost tradus de mai mulți indianiști, menționați în note la locul potrivit.

Colecția de povestiri este precedată în originalul pāli de o intrducere intitulată *Nidānakathā*, care nu a fost cuprinsă în ediția coordonată de E. B. Cowell deoarece fusese deja tradusă și publicată separat de T. W. Rhys Davids[2]. De asemenea, există lacune în traducerea povestirilor mai extinse care deschid cele 22 de cărți ale originalului[3] - introduceri preocupate de aspecte de teologie buddhistă.

Deoarece scopul acestei traduceri este unul prin excelență laic, antropologic/folcloric, am urmat acest exemplu simplificând respectivele capitole, păstrând însă integral jātaka propriu-zisă, omisiunea fiind indicată prin ..., iar în cazul în care este vorba de un rezumat, făcut de autorul acestor rânduri, textul respectiv este cuprins între < >. Atunci când epitetele pioase din original ar fi putut crea confuzie le-am înlocuit cu „Buddha”, „Magistrul”/„Stăpânul” sau „Iluminatul”[4].

Pentru a scoate în evidență jātaka propriu-zisă, aceasta este scrisă cu caractere normale, în timp ce povestirea-cadru introductivă și versurile sunt scrise în *italice*. Am preferat să redau strofele *ghāthās* în proză - ritmată atunci când acest lucru a fost posibil - decât să rimez un text și mai îndepărtat de forma inițială intermediată de traducerea engleză.

Pentru o mai bună înțelegere a subiectului am tradus titlurile originale, antroponimele, toponimele precum și orice termen important din pāli în limba română.

Notele din ediția E. B. Cowell au fost preluate selectiv, dar am adăugat comentarii care să clarifice textul. Am controlat adeseori detaliile dificile cu ediția Fausbøll, dar nu am avut niciun moment intenția să public o ediție critică sau filologică, ci una de popularizare. Am considerat cuvintele pāli drept invariabile din punct de vedere gramatical, deoarece - de exemplu - un plural în *-s*, normal în engleză, nu poate fi folosit în limba română.

Textul fiind foarte extins îl voi traduce, atât cât îmi va fi posibil, și publica în mai multe volume în format electronic. Voi ține seama de toate părerile pertinente care îmi vor fi adresate.

---

[2] V. volumul 1, p. IX. Traducerea se găsește în Rhys Davids - Fausbøll

[3] Dimensiunea unei cărți (*nipāta*) este stabilită de numărul total de versuri (*ghāthās*) pe care îl cuprinde în povestiri, suma tinzând să fie aceeași pentru fiecare *nipāta*. Povestirile sunt ordonate astfel încât în prima carte se găsesc cele care cuprind o *ghāthā*, în a doua cele cu două, ajungând la peste 80 de *ghāthās* în cartea a douăzeci și doua . V. *ibid.* p. VII și p.1, nota 1.

[4] De altfel și ediția engleză folosește regulat forma „the Buddha” pentru „Tathāgata” din original.

ABREVIERI

BEB = *Brill's Encyclopedia of Buddhism*, ed. Koninlijke Brill, Leiden, 2 vol., 2015-2019

DPPN = G. P. Malalasekera, *Dictionary of Pāli Proper Names*, 2 vol., John Murray, London, 1937-1938

EncBuddh. = *Encyclopedia of Buddhism,* Macmillan/Thompson and Gale,2004, 2 vol.

Fausbøll = Viggo Fausbøll, *The JĀTAKA together with its Commentary, being Tales of the Anterior Births of Gotama Buddha,* 7 vol.,Trübner (apoi Kegan Paul Trench Trübner), London, 1877-1897

Francis-Thomas = *JĀTAKA TALES, Selected and Edited with Introduction and Notes By H. T. Francis and E. J. Thomas*, Cambridge, At the University Press, 1916

Huet = Gérard Huet, *Dictionnaire sanskrit-français*, Héritage du Sanskrit, ediție on line, revizuită periodic

Monier-Williams = Sir Monier Monier-Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford, At the Clarendon Press, 1899 (reprinted at the University Press, Oxford, 1960)

Rhys Davids =T. W. Rhys Davids, W. Stede, *The Pāli Texts Society's Pāli-English Dictionary,* 8 fasc., published by The Pali Texts Society, London,1921

Rhys Davids - Fausbøll = *Buddhist Birth Stories; or, JĀTAKA TALES. The Oldest Collection of Folk-Lore Extant: being THE JĀTAKATTAVAṆṆANĀ, For the first time Edited in the Original Pāli By V. Fausböll, and translated By T. W. Rhys Davids, Translation, Volume I*, Trübner and Co., London, 1880

NOTĂ

Am folosit volumul Rhys Davids - Fausbøll pentru a verifica traducerea lui Robert Chalmers; Rhys Davids nu a tradus decât primele 44 de jātaka, ediția fiind reluată de E. Cowell și echipa sa. H. T. Francis și E. J. Thomas au contribuit la traducerea volumelor 3 și 5, culegerea din 1916 fiind interesantă pentru interpretarea povestirilor din celelate volume și eventualele corecturi la propriile traduceri. Intervențiile mele în text au fost în general minore - de exemplu, revenirea la forma dialogată a originalului atunci când R. Chalmers a preferat redarea în formă indirectă - de aceea nu au fost semnalate decât în cazuri excepționale. Ediția Cowell a rămas însă întotdeauna textul de referință, deoarece este completă. Dintre dicționare, *BEB* a fost accesibil doar sub forma unor extrase publicate pe site-ul academia.edu., articolele referindu-se în special la biografiile unor personalități.

CARTEA ÎNTÂI [5]

1. APAṆṆAKA-JĀTAKA

(Jātaka despre adevărul neîndoielnic)

Această cuvântare despre Adevăr a fost rostită de către Buddha cel Binecuvântat pe când locuia în Marea Mănăstire de la Jetavana, lângă Sāvatthi[6]*. „Dar, mă veți întreba, cine au fost cei care au făcut să fie spusă această poveste?”*

Au fost cei cinci sute de prieteni ai vistiernicului, învățăcei ai ereticilor. Pentru că, într-o zi, vistiernicul Anāthapiṇḍika[7] *i-a luat pe cei cinci sute de prieteni ai săi care urmau alte învățături și a mers cu ei la Jetavana. Adusese cu el mulțime de ghirlande, parfumuri și unsori, ulei, miere, melasă, veșminte și mantale. După ce s-a închinat așa cum se cuvenea în fața Binecuvântatului, i-a dăruit acestuia ghirlandele, iar fraților le-a dat restul de uleiuri tămăduitoare, hainele și celelalte lucruri. A șezut apoi deoparte, ferindu-se să facă - pe când se așeza - vreuna dintre cele șase greșeli posibile. La fel au făcut și cei cinci sute de ucenici ai altor învățători, care - după ce l-au salutat pe Buddha - au stat jos lângă Anāthapiṇḍika, privind spre chipul Magistrului*[8]*...care era înconjurat de lumină până la un stânjen distanță.*

Atunci acesta le-a arătat Adevărul, rostind cuvintele cu o voce răsunătoare ca a unui leu tânăr, tunătoare ca norul de furtună, care se revărsa precum Ganga din cer, precum un șirag de nestemate, glasul fiindu-i în același timp desfătător pentru urechi, atingând toate cele opt feluri de desăvârșire.

Atunci <cei cinci sute> și-au înduplecat inimile și s-au plecat în fața Stăpânului Cunoașterii, lăsând deoparte eresurile în care își găsiseră

---

[5] Volumul întâi a fost tradus de Robert Chalmers și cuprinde povestirile 1-150.
[6] Śrāvastī în sanscrită /Sāvatti în pali=„cetatea plină de glorie”, oraș în regatul Kosala.
[7] Anāthapiṇḍika=„cel ce dăruiește sărmanilor” era supranumele lui Sudatta, un negustor bogat din Sāvatti, important discipol și mecena pentru prima generație de buddhiști. A cumpărat crângul Jetavana de la regele Jeta pentru viitoarea mănăstire; Jetavana=„pădurea lui Jeta”.
[8] Textual „Satthar” tradus în engleză „Master”-atât ca stăpân asupra discipolilor, cât mai ales „magistru”, stăpân al cunoașterii; vezi imediat mai jos „Lord of Knowledge”=Stăpânul cunoașterii.

mângâiere, căci aflaseră adăpost în Buddha. De atunci înainte au mers fără încetare cu Anāthapiṇḍika; când veneau la mănăstire să audă Adevărul brațele lor erau pline, căci aduceau ghirlande și parfumuri, iar milostenia lor era fără seamăn, păzeau poruncile și zilele de post.

A venit o vreme când Binecuvântatul a plecat din Sāvatthi și s-a înapoiat la Rājagaha. Pe dată aceia au dat la o parte noua lor credință și s-au întors la vechile învățături. După șapte sau opt luni Buddha s-a întors la Jetavana. Anāthapiṇḍika a venit și el, din nou, împreună cu prietenii lui, a adus daruri, s-a închinat și s-a așezat deoparte. Prietenii lui au făcut același lucru: s-au închinat lui Buddha, apoi au stat la locurile lor.

Atunci Anāthapiṇḍika i-a spus lui Buddha că, pe când acesta era plecat să strângă danii, cei cinci sute s-au întors la învățăturile și starea lor dintâi. ...

Buddha i-a întrebat:

- E adevărat că voi ați lăsat cele trei adăposturi[9] *pentru a vă aciua pe lângă alte învățături?*

- E adevărat, Binecuvântatule, au mărturisit ei, neputând să ascundă adevărul.

...[10]

După ce a spus acestea, Buddha a adăugat:

- La fel s-a întâmplat în vremea de demult, când cei care au crezut că locul care nu era un adăpost ar fi fost un liman de scăpare, au ajuns prada duhurilor într-o sălbăticie bântuită de demoni, pierind până la ultimul, pe când aceia care s-au încrezut în adevărul neîndoielnic au prosperat în aceleași locuri.

După ce a spus acestea, Buddha a tăcut; dar Anāthapiṇḍika s-a ridicat, s-a plecat în fața lui și a spus:

- E un lucru de netăgăduit că acești învățăcei au căzut în greșeală. Dar despre ce s-a întâmplat - în vremurile demult apuse - cu rătăciții aceia în ținuturi sălbatice, stăpânite de demoni, cum au fost ei nimiciți și cum au scăpat

[9] Buddha, adevărul doctrinei și fraternitatea buddhistă; erau numite și „cele trei nestemate".
[10] Urmează un lung pasaj în care se afirmă superioritatea lui Buddha față de orice altă ființă - om sau animal- din cer, de pe pământ sau din iad.

cu bine cei care au crezut neclintit în adevăr, noi nu știm nimic. E un lucru tăinuit pe care doar tu îl cunoști. Luminează-ne, Binecuvântatule...

- Plecați-vă urechile și ascultați cu aceeași grijă cu care umpleți un pocal de aur cu măduvă de leu, a zis Buddha.

Demult, în cetatea Vārāṇasī din ținutul Kāsi[11], era un rege pe nume Brahmadatta; în zilele lui, Bodhisatta[12] se născuse într-o familie de neguțători. Atunci când s-a făcut mare obișnuia să călătorească însoțit de cinci sute de căruțe - odată de la răsărit spre apus, altădată de la apus spre răsărit. Mai era în Vārāṇasī un alt neguțător tânăr, un nătâng lipsit de pricepere[13].

Atunci când începe povestea noastră, Bodhisatta încărcase cinci sute de căruțe cu mărfuri de preț din Vārāṇasī și era gata de plecare; la fel era și tânărul negustor neghiob. Bodhisatta și-a zis în sinea lui: „Dacă acest tânăr fără minte mă însoțește, va fi un drum mult prea greu pentru o mie de căruțe laolaltă. Nu vom găsi nici destule lemne, nici apă pentru oameni, nici iarbă de ajuns pentru boi. Trebuie ca unul dintre noi - fie el, fie eu - să meargă înainte”. Așa că a trimis după celălalt și i-a arătat cum stau lucrurile, spunându-i:

- Nu putem merge împreună; vrei să mergi înainte primul sau să vii al doilea?

Celălalt s-a gândit: „E mai bine să merg primul: voi merge pe drum nebătut, boii mei vor avea iarbă pe alese, oamenii vor avea verdețuri pentru *curry*, apa va fi limpede și netulburată; mai cu seamă, eu voi putea cere în târg orice preț[14] vreau!” așa că a răspuns:

- Jupâne, voi merge eu primul.

---

[11] Textul englez are „Benares” pentru forma indiană Vārāṇasī, însă denumirea în originalul pāli este Bārāṇasinagara = cetatea Bārāṇasi, de aceea am înlocuit Benares cu Vārāṇasī în toate situațiile. După dicționarul electronic Huet, Kāśī este numele acestui oraș, anexat la regatul Maghada de Ajātaśatru. Pasajul introductiv cu referirea la Brahmadatta se repetă în cele mai multe povestiri.

[12] Bodhisatta (în pāli) sau Bodhisattva (în sanscrită)=„ființa care se va trezi” este viitorul Buddha în existențele anterioare. Deși atinsese perfecțiunea și avea esența Iluminatului, întârzia pe pământ pentru a ajuta oamenii. V. Huet s.v. *bodhisattva* și *EncBuddh*, vol.1, pp. 58-60, s.v. *Bodhisattva(s)*, articol de Leslie S. Kawamura.

[13] În text *lacking resource*- „căruia îi lipsea abilitatea de a se descurca”.

[14] Textul englez vorbește de *barter*= troc.

Bodhisatta chibzuise însă că e mai bine pentru el să pornească la urmă: „Cei care merg primii deschid drumul acolo unde locurile sunt grele, dar eu voi merge pe drumul umblat și bătut de ei; boii lor vor paște iarba ofilită, iar ai mei vor avea parte de iarba fragedă abia răsărită, iar oamenii mei vor avea verdețuri proaspete pentru *curry*, pentru că ei le vor culege pe cele vechi; dacă într-un loc nu va fi apă, ei - care merg înainte - vor fi nevoiți să sape fântâni, iar noi vom bea din ele. E greu să te târguiești și să te înțelegi la preț; venind la urmă, voi neguța mărfurile la prețul târgului, așa cum l-au pus ei." Prin urmare încuviință, spunându-i celuilalt:

- Atunci mergi tu întâi, jupâne.

- Prea bine, așa voi face, a spus tânărul nechibzuit. Zis și făcut: a înjugat boii la căruțe și a plecat. După o vreme a lăsat în urmă sălașurile oamenilor, ajungând în pustietăți.

(Acum trebuie să știți că există cinci feluri de locuri sălbatice: ale tâlharilor, ale fiarelor, pustiuri, sălbăticii ale demonilor și cele ale înfometării. În prima, drumul este pândit de tâlhari, în a doua de fiare, în pustiuri nu e apă nici de scaldă[15], nici de băut; într-al patrulea fel de sălbăticie drumul este bântuit de demoni, iar în al cincelea nu găsești nimic de mâncare, nici măcar rădăcini. Sălbăticia în care ajunseseră ei era o pustietate fără apă și bântuită de duhuri necurate).

Tânărul neguțător a umplut cu apă o mulțime de chiupuri și le-a pus în căruțe, ca să poată străbate cale de șaizeci de poște[16] prin pustiu. Atunci când caravana a ajuns în mijlocul deșertului, duhul necurat[17] care stăpânea locul și-a zis: „Îi voi face pe acești oameni să își verse apa și îi voi mânca pe toți, atunci când vor leșina de sete!" Așa că a făurit prin puterile lui vrăjitorești o căruță minunată, trasă de juncani albi ca neaua, apoi a ieșit în calea lor cu un alai de zece-douăsprezece duhuri care purtau arcuri și tolbe cu săgeți, săbii și scuturi. Părea să fie un domn cu vază, cum venea încununat cu lotuși albaștri și nuferi albi, cu hainele mustind de apă. Roțile căruței erau pline de tină, iar slujitorii care mergeau înaintea și în urma lui aveau părul ud, purtau pe cap coronițe din

---

[15] E vorba de baia rituală obligatorie.

[16] În textul englez *leagues*=*leghe* pentru *yojana* ≈10-11 km; am folosit cuvântul românesc „poștă" în lipsa oricărui alt echivalent, deoarece, evident, originalul vrea să arate doar o distanță uriașă.

[17] În engleză *goblin*, pentru cuvântul pāli *yakkha*, un fel de demon căpcăun.

lotuși azurii și nuferi albi, aveau în mâini mănunchiuri de lotuși albi, mestecau lujerii zemoși, iar în urma lor șiroia apă și noroi.

Conducătorii caravanelor au obiceiul acesta: când vântul suflă din față și le vâră nisipul între dinți, călătoresc în căruța lor, înconjurați de slujitori, înaintea celorlalți, ca să scape de praf; atunci când vântul suflă din spate, ei călătoresc în urma șirului. De data aceea vântul sufla din față și negustorul cel tânăr mergea în fruntea tuturor. Atunci când l-a zărit, duhul și-a dus căruța spre marginea drumului, i-a dat binețe cu vorbe plăcute și l-a întrebat încotro merge. Căpetenia caravanei s-a tras la rândul lui spre margine ca să lase celelalte căruțe să treacă, apoi i-a răspuns demonului căpcăun:

- Venim de la Vārāṇasī. Văd însă că voi aveți pe capete și în mâini lotuși și nuferi, slujitorii mestecă lujeri plini de sevă, iar dumneata ești plin de nămol și ud leoarcă. Spune-mi, te rog, v-a plouat pe drum, ați dat cumva de bălți pline de lotuși și nuferi?

- Ce vrei să spui? a răspuns cu uimire duhul. Dunga de culoare verde închis pe care o vezi în zare e chiar marginea pădurii, iar de acolo mai departe întreaga pădure e numai apă, pentru că plouă mereu; bălțile sunt pline, iar în toate părțile sunt lacuri acoperite cu lotuși și cu nuferi.

Șirul de căruțe trecea pe lângă ei și duhul îl întrebă încotro merg.

- În cutare și cutare loc.

- Și ce mărfuri aveți în căruțe?

- Asta și asta.

- Și ce e în ultima căruță, care pare grea peste măsură?

- O, acolo e apa.

- Ați făcut bine că ați luat apă cu voi când ați venit încoace; dar nu mai aveți nevoie de ea, pentru că e din belșug de aici înainte. Spargeți chiupurile și vărsați apa, ca să mergeți cu mai multă ușurință. De acum mergeți pe drumul vostru, pentru că v-am ținut în loc prea mult! a mai spus *yakkha*. A mers puțin mai departe, iar când nu-l mai puteau vedea s-a întors în cetatea duhurilor, unde locuia.

Atât de mare era neghiobia tânărului neguțător, încât făcu întocmai ce îi spusese demonul: a spart chiupurile și a vărsat toată apa, fără să păstreze măcar atâta cât să-și umple pumnii. Apoi a poruncit căruțelor să pornească mai departe. N-au găsit nicio picătură de apă, iar setea i-a sleit de puteri. Au mers fără încetare cât a fost ziua de lungă, până la apus; atunci au făcut tabără, înconjurându-se cu căruțele și legând boii de roți. Vitele nu aveau apă de băut, iar oamenii nu aveau cu ce să își facă mâncare. Rupți de oboseală au început să moțăie, dar de îndată ce a venit noaptea demonii au ieșit din cetatea lor și au măcelărit atât oamenii cât și vitele, lăsând doar ciolanele goale, apoi au plecat.

Singura pricină a nimicirii tuturor a fost tânărul neguțător lipsit de minte, din cauza lui oasele lor au fost împrăștiate în patru zări, în vreme ce nimeni nu s-a atins de cele cinci sute de căruțe și de încărcătura lor.

Bodhisatta a lăsat să treacă vreo lună și jumătate de la plecarea neghiobului până să pornească și el. A plecat din cetate cu cinci sute de căruțe și la vremea cuvenită a ajuns la marginea pustietății. Aici el pus să se umple chiupurile cu apă, luând cu el cât mai multă cu putință, apoi a pus să se bată toba ca să își adune oamenii la un loc în tabără apoi le-a spus:

- Să nu se folosească nicio picătură de apă fără voia mea! Unii copaci sunt otrăvitori, așa că niciunul dintre voi să nu mănânce vreo frunză, vreo floare sau vreun fruct pe care nu l-a mai mâncat până nu mă întreabă pe mine!

După ce a poruncit acestea, a intrat în sălbăticie cu cele cinci sute de căruțe ale sale. Atunci când a ajuns în mijlocul pustietății, *yakkha* i s-a ivit în cale, la fel ca mai înainte. Dar, de cum l-a văzut, Bodhisatta a înțeles cine este, căci a judecat astfel: „Aici nu e apă, doar este „Pustiul-fără-apă”. Ființa asta cu purtare nesuferită și cu ochi roșii nu are umbră. Se prea poate să-l fi făcut pe tânărul nebun care a trecut pe aici înaintea mea să își arunce toată apa, apoi a așteptat până au fost lipsiți de puteri ca să-i mănânce pe toți. Nu îmi cunoaște însă istețimea.” Apoi a strigat la *yakkha*:

- Piei din fața mea! Noi suntem negustori pricepuți și cântărim cu grijă totul, așa că nu vom vărsa apa pe care o avem până nu o vedem pe cealaltă; când însă o vom avea în fața ochilor, poți fi sigur că o vom arunca pe cea veche și ne vom ușura căruțele!

Demonul mai merse puțin, iar când nu mai putea fi văzut s-a dus înapoi în cetatea duhurilor, unde locuia. Dar după ce *yakkha* a plecat, oamenii i-au spus lui Boddhisatta:

- Stăpâne, am auzit de la oamenii aceia că acolo unde se zărește o dungă verde-ntunecată e o pădure unde plouă într-una! Aveau flori de lotus pe frunți și nuferi în mâini, mestecau lujeri, hainele și pletele lor erau leoarcă, iar apa șiroia din ei. Să aruncăm chiupurile cu apă ca să ne mișcăm mai iute și mai ușor cu căruțele!

Atunci Bodhisatta le-a poruncit să se oprească și i-a adunat în jurul său; i-a întrebat:

- Spuneți-mi, a auzit vreunul dintre voi să fie un lac sau un iaz în pustietatea asta?

- Nu, stăpâne, pentru că ținutul e știut drept „Pustiul-fără-apă”.

- Niște oameni ne-au spus adineauri că plouă în marginea pădurii; cât de departe ajunge vântul furtunii?

- O poștă.

- A simțit cineva de aici măcar o boare din vântul aducător de ploaie?

- Nu, stăpâne.

- La ce depărtare puteți zări un nor de ploaie?

- La o poștă.

- A văzut cineva de aici măcar o scamă de nor?

- Nu, stăpâne.

- De la ce depărtare puteți vedea scânteierea unui fulger?

- De la patru sau cinci poște, stăpâne.

- Oare a văzut cineva lumina unui fulger?

- Nu.

- De la ce depărtare poate auzi un om tunetul?

- De la o poștă sau două domnule [18].

- A auzit cineva de aici bubuit de tunet?

- Nu, stăpâne.

- Aceia nu erau oameni, ci demoni-căpcăuni. Se vor întoarce să ne mănânce, trăgând nădejde că vom fi lipsiți de puteri după ce vom arunca apa de băut, așa după cum ne-au îndemnat ei. Pentru că tânărul negoțător <care a mers înaintea noastră> nu era prea isteț, se prea poate să fi fost amăgit să-și arunce apa, iar apoi a fost mâncat atunci când a ajuns sleit de puteri. Vom găsi caruțele lui neatinse, așa cum le-a încărcat, le vom găsi chiar azi. Grăbiți pasul cât puteți, dar nu aruncați nicio picătură de apă.

După ce a îndemnat oamenii cu aceste cuvinte, <Bodhisatta> a mers înainte, ajungând lângă cele cinci sute de căruțe, pe care le-a aflat neatinse; pe lângă ele erau împrăștiate în toate părțile oasele albite ale oamenilor și vitelor. A poruncit să se desjuge animalele, apoi a făcut din cele cinci sute de care un cerc mare, o tabără bine întărită. A hrănit oamenii și vitele devreme, apoi a adus boii la mijloc, făcându-i să se culce pe jos, iar oamenii să stea pe lângă ei. El și cu căpeteniile au stat de veghe cu săbiile în mâini, toate cele trei străji ale nopții, până în zori. Atunci când s-a luminat de ziuă, a hrănit vitele și a făcut toate cele de trebuință. Apoi a ales căruțele cele mai slabe și marfa mai ieftină dintru ale sale și le-a lăsat acolo, luând în schimb căruțele cele mai bune și marfa cea mai scumpă dintre cele pe care le găsise de izbeliște.

Apoi a ajuns la capătul călătoriei; acolo a luat pe marfa sa de două și de trei ori cât făcea aceasta și s-a întors acasă în cetatea lui, fără să fi pierdut niciun om.

Astfel s-a isprăvit povestea. Magistrul a mai spus:

- Așa s-a întâmplat în vremurile de demult, mireanule[19]*, că neghiobul plin de sine a fost nimicit, în timp ce aceia care au urmat fără preget adevărul au scăpat de demoni, și s-au întors teferi acasă.*

---

[18] Am urmat textul din Rhys Davids - Fausbøll, p.144, care corespunde celui original: ekadviyojanamatte ayyā- cam o poștă sau două, domnule. R. Chalmers traduce:„- De la două sau trei poște".

[19] Mireanul este Anāthapiṇḍika, care a cerut să i se spună povestea.

Apoi a făcut legătura dintre cele două povestiri, rostind ca Buddha, versurile următoare:

Dintâi, au fost câțiva atunci care-au rostit adevărul unic, neasemuit-

Dar s-au ivit pe dată sofiști cu gândul strâmb și vorbe-nșelătoare;

Să prindă-nvățătură cel mintos din toate-acestea și la urmă el

Să urmeze fără preget, totdeauna, doar adevărul unic, neasemuit.

Astfel a rostit Binecuvântatul învățătura sa despre Adevăr. A adăugat apoi:

- Ceea ce numim „urmarea adevărului" nu numai că dăruiește cele trei fericite înzestrări, cele șase ceruri ale regatului înțelepciunii și binefacerile regatului lui Brahma, dar la urmă duce la starea de Arahat; ceea ce numim „urmarea neadevărului" duce la renașterea în cele patru stări ale pedepsei sau în castele cele mai de jos ale oamenilor.După aceea Magistrul a explicat în șaisprezece feluri cele Patru Adevăruri[20]*, astfel că - la sfârșit - toți cei cinci sute de învățăcei au cules roadele Primei Căi*[21]*. Apoi, deoarece făcuse legătura între cele două istorisiri și își rostise învățătura, Magistrul a încheiat arătând Nașterea astfel:*

- Devadatta[22] *era negustătorul cel tânăr și fără de minte din acele zile de demult, iar ucenicii lui sunt cei care l-au urmat pe acel nechibzuit; învățăceii lui Buddha sunt însoțitorii neguțătorului înțelept, care eram EU însumi.*

---

[20] Din nota 1 de la p. 8 a lui R. Chalmers:„ Aceste patru adevăruri cardinale ale buddhismului sunt următoarele: 1-existența înseamnă suferință; 2-dorințele duc la continuarea existenței individuale; 3-dacă dispar dorințele, dispare și existența individuală; 4-dorințele dispar dacă se urmează „nobila cale cu opt aspecte" arătată de Buddha.

[21] Prima Cale - din patru - este cea care asigură ajungerea în Nirvana la capătul a șapte existențe viitoare, toate însă lipsite de suferințe; v. *loc. cit.* n. 2 a lui Chalmers.

[22] Văr și rival permanent al lui Buddha. A provocat o schismă temporară între primii adepți ai buddhismului. Literatura canonică îl va demoniza și sorti pedepselor infernale, afirmând că a încercat în repetate rânduri să-l ucidă pe Buddha. Rămâne totuși un personaj ambivalent, deoarece însuși Buddha a prevestit că Devadatta va atinge - după o perioadă de timp îndelungată - starea de Buddha, ca răsplată pentru merite dintr-o viață anterioară. Au existat adepți târzii ai lui Devadatta având propriile mănăstiri în sec. IV-VIII. V. *EncBuddh*, vol. 1, pp. 214-215, s.v. *Devadatta*, articol de Max Deeg.

2. VAṆṆUPATHA-JĀTAKA

(Jātaka despre drumul prin nisip)

Au săpat fără răgaz până în adâncuri[23].

Această învățătură a fost rostită de Buddha în timp ce adăsta la Sāvatthi.

Despre cine era?

Despre un Frate care a renunțat să se mai străduiască.

Se povestește că, pe vremea când Buddha sălășluia la Sāvatthi, a venit la Jetavana vlăstarul unei familii din Sāvatthi; ascultându-l pe Magistru a înțeles că dorințele nasc suferințele, astfel că a îmbrăcat roba de novice în Frăție. După cinci ani știa pe de rost două cărți de pilde[24]și își deprinsese mintea să priceapă ceea ce nu se vede cu ochiul liber, astfel că a primit de la Magistru o învățătură asupra căreia trebuia să mediteze. S-a sihăstrit departe în codru cât au ținut ploile, dar cu toată stăruința sa în acele trei luni, mintea lui nu era cu nimic mai luminată ca înainte. „Magistrul spunea că pe lume sunt patru feluri de oameni, iar eu fără îndoială că sunt printre cei mai josnici"- și-a spus el. „Mă gândesc că nici nu voi găsi Calea, nici nu mă voi bucura de roadele ei în această viață;atunci, la ce bun să trăiesc de unul singur în codru?e mai bine să mă întorc la Magistru și să îmi petrec viața privindu-i slava și ascultându-i învățăturile atât de dulci". S-a întors așadar la Jetavana.

- Prietene, ai plecat să duci o viață de înțelept în singurătate, ca să poți medita la mantra pe care ți-a dat-o Magistrul - au spus cunoscuții lui. Oare ai ajuns să culegi cununa perfecțiunii la care visează orice frate și nu vei mai renaște?

- Prieteni ai mei, tocmai pentru că nu am găsit nici Calea și nu am cules nici Roadele ei, am simțit că pierd vremea fără rost și m-am întors.

---

[23] Prima propoziție - incompletă - a povestirilor indică legătura fiecărei jātaka cu strofele *ghāthās* din final: prima propoziție este de fapt primul vers, iar povestirea reprezintă explicația ad-hoc a strofelor canonice. Nu am tradus în restul volumului respectiva propoziție incompletă.

[24] Textual *dve mātikā* = două manuale care cuprindeau rezumatul doctrinei, eng. „summaries". După R. Chalmers, nota 1 de la p. 9, perioada de „cinci ani" reprezenta intervalul normal dintre cele două trepte monastice - respectiv *pabbajjā* și *upasampadā* - iar tânărul avea acum aproximativ douăzeci de ani.

- Rău ai făcut, căci ai arătat o fire slabă, nepotrivită cu învățătura unui Magistru care nu cunoaște șovăiala. Vino, trebuie să te aducem în fața lui Buddha - și l-au dus la Magistru. Văzându-i, acesta i-a întrebat:

- Fraților, de ce îl aduceți aici pe acesta dintre voi fără vrerea lui? ce vină are?

- După ce s-a închinat pe sine credinței adevărate, novicele acesta nu a mai vrut să se străduiască și, lăsând viața de sihastru, s-a întors aici.

- E adevărat, frate, că nu mai vrei să-ți dai silința?

- E adevărat, Binecuvântatule!

- Dar cum se poate asta? în loc să te arăți un om mulțumit cu puțin, singuratic și hotărât, tu ești lipsit de stăruință - asta după ce ai primit o astfel de credință! Oare nu ești tu cel care avea odinioară o inimă neînfricată? Oare nu ai salvat atunci de unul singur o caravană de cinci sute de care, găsind - prin stăruința ta - apă pentru oameni și vite în deșertul de nisip, iar toți te-au lăudat, ridicându-te în slăvi? De ce te dai bătut acum?

Novicele s-a simțit întărit auzind vorbele acestea; călugării însă au întrebat:

- Stăpâne, pentru noi slăbiciunea de acum a acestui frate e de netăgăduit. Neștiut rămâne pentru noi felul în care, doar prin silințele sale, oameni și boi au avut apă în pustiul nisipos și pentru ce anume a fost el ridicat în slăvi. Numai tu, cel care cunoști toate, știi aceasta; te rugăm să ne povestești.

- Ascultați-mă atunci, fraților! a spus Binecuvântatul, iar când ei au fost cu mare luare-aminte, le-a arătat limpede ceea ce re-nașterea învăluise în uitare.

Demult, pe când Brahmadatta era rege în Vārāṇasī din Kāsi, Bodhisatta s-a născut într-o familie de neguțători. Atunci când a crescut mare obișnuia să călătorească cu cinci sute de căruțe deodată pentru a face negoț.

S-a întâmplat ca odată să ajungă într-o pustietate lungă de șaizeci de poște, cu nisipul atât de mărunt încât grăunțele lui scăpau printre degete chiar și din pumnul cel mai bine strâns. De îndată ce răsărea soarele, nisipul se încingea

atât de tare încât părea jăratec, nu nisip, și nimeni nu mai putea păși pe el. De aceea, cei care ajungeau în pustiul acela aveau mereu la ei lemne de foc, apă, orez, ulei și câte și mai câte în căruțele lor și călătoreau doar noaptea. În zori făceau tabăra, punând căruțele în cerc și ridicând un umbrar de pânză deasupra capetelor lor. După ce mâncau dis-de-dimineață, petreceau restul zilei stând la adăpost. Ei cinau devreme, când soarele începea să apună; apoi, după ce nisipul se răcorea, își înjugau boii la care și porneau mai departe. Să străbați pustiul acela semăna cu o călătorie pe mare, aveau chiar „un căpitan de uscat"[25] care îi îndruma călăuzindu-se după stele. Astfel străbătea și negustorul nostru acea sălbăticie.

Pe când mai avea vreo șapte poște de străbătut, el își zise în sinea lui: „Astă-noapte vom ieși din pustiul acesta de nisip". După cină a poruncit să se arunce lemnele și apa, apoi a înjugat vitele la căruțe și a pornit la drum. „Căpitanul de uscat" stătea întins pe spate într-un culcuș făcut în prima căruță, privind la stele și îndrumându-i. Dar el era atât de ostenit, pentru că nu dormise de multă vreme, încât a ațipit și nu a observat că boii au făcut un ocol, ajungând să meargă înapoi pe propriile urme toată noaptea. Pe când se crăpa de ziuă, „căpitanul" s-a trezit și, văzând cum erau așezate stelele pe cer, a început să strige:

- Întoarceți căruțele! Întoarceți căruțele!

Dar, pe când întorceau căruțele și le puneau iar la locul lor în șir, s-a făcut ziuă. Oamenii au început să strige:

- Ăsta-i locul unde am fost ieri! lemnele și apa s-au dus, iar noi suntem pierduți!

Zicând acestea, au desjugat boii, au făcut tabăra, au întins umbrarul, apoi fiecare s-a vârât plin de deznădejde sub căruța sa. Bodhisatta însă se gândea: „Dacă mă dau bătut, pierim cu toții". A început să cerceteze locul cât era încă dimineața devreme și răcoare, mergând încolo și încoace până a dat de o tufă de iarbă. „Iarba a putut să crească doar pentru că are apă în adânc" s-a gândit el. A poruncit să se aducă o sapă și să se sape o groapă în acel loc. Au săpat șaizeci de coți, până când sapa a lovit o stâncă și toți s-au pierdut cu firea. Dar Bodhisatta nu se îndoia că sub piatră curgea apă; a coborât în groapă și a stat în picioare pe

---

[25] Termenul pāli este *thālaniyamaka*, din *thāla- uscat* și *niyamaka*$_2$*-căpitan de corabie*; R. Chalmers îl echivalează prin „desert-pilot".

stâncă, apoi a îngenuncheat și și-a lipit o ureche de ea, ascultând. Auzind vuietul apei care curgea pe dedesubtul stâncii, a ieșit afară din groapă și a spus unui flăcău care îl slujea:

- Băiete, dacă tu îți vei pierde curajul toți vom pieri; ia-ți inima în dinți, coboară în groapă cu barosul ăsta și lovește stânca.

Ascultând porunca stăpânului, flăcăul - plin de hotărâre, atunci când ceilalți își pierduseră nădejdea - a coborât și a lovit cu putere în stâncă. Piatra care zăgăzuia apa s-a făcut țăndări, iar șuvoiul a urcat în fântână cât înălțimea unui palmier. Toți au băut pe săturate și s-au scăldat, apoi au cioplit osii, juguri și ce le mai era de trebuință, au gătit orezul, l-au mâncat și și-au hrănit boii.

Atunci când a apus soarele au ridicat un steag mare[26] lângă fântână și au mers pe drumul lor, până au ajuns unde voiau. Acolo au schimbat mărfurile lor pe altele de două, ba chiar de patru ori mai scumpe, și s-au întors cu câștigurile lor acasă, unde au trăit fiecare atât cât le-a fost ursit, iar după aceea au primit ceea ce au meritat, după faptele lor. Bodhisatta însuși, după o viață întreagă petrcută făcând fapte bune și milostenii, s-a dus să-și primească răsplata după merit.

După ce Buddha a terminat de povestit, a rostit versurile:

Fără odihnă au săpat până-n străfunduri drumul nisipos

Pân-au găsit, sub calea cea bătută, izvor de apă bună.

La fel să facă înțeleptul stăruitor în străduința-i sfântă:

Să nu-l abată truda, șovăiala până inima-i nu-și află pacea.

Apoi la sfârșitul învățăturii a spus cele Patru Adevăruri, iar novicele cel slab de cuget a primit la încheierea rostirii lor rodul cel mai de preț, devenind

---

[26] Pentru a arăta că este ultima fântână înainte de a intra în deșert, venind din partea opusă direcției lor de mers - v. J. Auboyer, *Viața cotidiană în India antică*, p. 90.

Arhat[27].

Magistrul a făcut la sfârșit legătura dintre cele două întâmplări și a arătat Nașterea spunând:

- Acest novice, astăzi slab de cuget, a fost atunci tânărul slujitor care prin stăruința sa a spart stânca, dând apă tuturor; credincioșii care îl urmează pe Buddha au fost călătorii de atunci, iar EU însumi eram conducătorul lor. [28]

---

[27] Arhat în sanscrită și arahant în pāli desemnează ființa care a atins iluminarea. „Arhatul este o ființă pe deplin umană, totuși a atins o stare transcendentală de înțelepciune și eliberare pe care textele le descriu ca fiind aproape aceeași cu cea a lui Buddha”-G.D. Bond în *EncBuddh*, vol. 1, p. 28, s.v. *arhat*. Ediția Cowell folosește sistematic forma intermediară „*arahat*”.

[28] Se observă imediat că primele două jātaka sunt variante ale aceleiași povestiri, foarte probabil *Vaṇṇupatha* fiind mai aproape de arhetip decât *Apaṇṇaka*. Dezvoltarea lor este diferită, *Vaṇṇupatha* punând accentul pe înțelepciunea practică a eroului - numit de conveniență Bodhisatta -, în timp ce *Apaṇṇaka* devine o adevărată lecție de logică aplicată, apropiată în spirit de „maieutica” socratică. Studiul comparat al celor două variante scoate la iveală modul în care a fost forțată istorisirea de bază să se potrivească cu predica. Evident că „tânărul negustor” -rivalul lui Bodhisatta- nu era atât de neghiob pe cât se spune: practica de a arunca rezervele de apă la ieșirea din pustiu era curentă. Diferența dintre viitorul Devadatta și viitorul Buddha constă în lipsa de inventivitate, de maleabilitate a primului, care nu găsește resursele intelectuale necesare pentru a se salva pe sine și pe ai săi dintr-o situație-limită. Numărul „cinci sute” poate să fie sau să nu fie semnificativ, deoarece coincidența între numărul de discipoli rătăciți și numărul de care pierdute, respectiv salvate, poate funcționa în ambele direcții; este posibil ca numărul să se fi referit inițial doar la numărul de vehicule. De altfel numărul „cinci sute” apare regulat în celelalte povestiri, ori de câte ori se dorește sugerarea unei mari cantități sau a unei mulțimi de oameni.

3. SERIVĀṆIJA-JĀTAKA

(Jātaka despre neguțătorul din țara Seri)

Această învățătură a fost rostită de Buddha pe când se afla la Sāvatthi tot[29] *pentru un călugăr care nu se mai străduia.*

Atunci când omul a fost adus în fața lui de către ceilalți asceți, Magistrul a spus:

- Tu te-ai dedicat acestei învățături în care afli Calea și te bucuri de roadele ei, însă te lași acum cuprins de delăsare;de aceea vei suferi amarnic precum negustorul <cel rău> din Seri, care a pierdut un vas din aur care prețuia o sută de mii de galbeni mari[30].

Atunci toți călugării l-au rugat să le lămurească spusele acelea. Binecuvântatul i-a făcut să vadă limpede un lucru ascuns de re-naștere.

Demult, acum cinci vârste ale omenirii[31], Bodhisatta negustorea tingiri și oale în regatul Seri - de aceea i se spunea „Serivanul". Împreună cu un alt negustor care vindea aceleași lucruri - i se spunea și lui „Serivanul", dar era un om hapsân și lacom - a trecut râul Telavāha, intrând în cetatea Andhapura[32]. După ce au împărțit străzile cetății între ei, Boddhisatta s-a dus să-și strige marfa în partea sa, iar celălalt în partea cealaltă a orașului.

Acum trebuie să știți că în Andhapura era o familie sărăcită. Fuseseră cândva mari neguțători, dar la vremea din poveste își pierduseră toți frații și toți fii, precum și întreg avutul. Din tot neamul lor mai rămăseseră doar bunica și o fată, care-și câștigau traiul muncind cu ziua. Totuși în casă, fără de știrea lor,

---

[29] Asemănările sunt foarte puține, iar de această dată novicele nu se bucură de *karma* faptelor bune dintr-o viață anterioară. Povestirea a fost așezată aici doar pentru că -la fel cu primele două - are un erou din rândul comercianților, de nivel mai jos însă decât în precedentele istorisiri. Evident este o snoavă populară adaptată.

[30] *Nikkha*- o monedă de aur de valoare neprecizată, mai mare decât *suvaṇṇa*, altă monedă de aur: 1 *nikkha*=15 *suvaṇṇa*. v. Rhys Davids, s.vv. *nikkha*, *suvaṇṇa*. Ambele cuvinte denumeau inițial obiecte din aur.

[31] Textual *kappa,* din sanscritul *kalpa*; tradus de R. Clmers și Rhys Davids drept „aeon", dar mai apropiată de „vârstele omenirii" din mitologia greco-romană - „vârsta de aur", „de argint"etc.

[32] Andhapura înseamnă „orașul orbilor".

mai aveau vasul de aur din care obișnuia să mănânce marele neguțător, capul familiei. Acum talgerul zăcea uitat printre tingiri și oale, pentru că nu-l mai folosise nimeni de atâta timp și se umpluse tot de slin și murdărie, astfel că femeile nu știau că este din aur.

Bătând partea lui de oraș, negustorul cel lacom ajunse și la ușa femeilor și striga:

- Vând vase pentru apă! Luați vase pentru apă!

Auzindu-l, fata a rugat-o pe bunica ei:

- Mamă mare, cumpără-mi și mie o podoabă[33]!

- Draga mea suntem prea sărmane, ce am putea să-i dăm în schimb?

- E talgerul ăsta care nu ne folosește, să-l dăm în schimb!

Bătrâna chemă negustorul în casă și îl făcu șadă, apoi îi dădu talgerul spunând:

- Poftim, ia asta, jupâne, și dă-i surioarei tale[34] ceva în schimb!

Negustorul de fiare vechi a luat vasul în mâini, la tot răsucit și, bănuind că e de aur, l-a zgâriat cu un ac pe spate; așa a fost sigur că e de aur. Dar s-a gândit să-l aibă fără să dea nimic în schimb femeilor, așa că a început să strige:

- Dar ce valoare are asta? Nu face nici măcar un firfiric! Apoi a aruncat vasul pe jos, s-a ridicat și s-a dus.

Acum, cei doi negustori se înțeleseseră că după ce unul din ei a bătut ulițele în partea lui, celălalt poate veni în urma sa pentru a încerca să-și vândă marfa, astfel că Bodhisatta a ajuns pe stradă în fața casei femeilor și striga:

- De vânzare vase pentru apă!

Încă o dată fata a rugat-o pe bunica sa, dar bătrâna a spus:

- Draga mea, primul negustor a aruncat vasul pe podea, apoi a fugit mâncând pământul; ce-i putem da acestuia?

---

[33] Textul original are un joc de cuvinte: *maṇi*= nestemată, obiect de podoabă / *maṇika* =vas pentru apă. Negustorul strigă „maṇike gaṇhata”, iar nepoata spune „ekaṁ pilandhanaṁ gaṇhā”, echivalând *maṇika* cu *pilandhana* =obiect de podoabă.

[34] E vorba de nepoată.

- Bunico dragă, primul era un om crâncen, care vorbea cu asprime, în vreme ce acesta pare de treabă și vorbește cu blândețe; se prea poate să îl ia!

- Atunci cheamă-l înăuntru.

Așa că Bodhisatta a intrat în casă, l-au așezat pe un scaun și i-au pus în mâini vasul. Văzând că era din aur el le-a spus:

- Măicuță, talgerul acesta prețuiește o sută de mii de galbeni - eu nu am atâta bănet la mine.

- Prietene, primul negustor care a trecut pe aici spunea că nu face nici măcar un firfiric, l-a aruncat pe jos și dus a fost. Sigur că doar bunătatea ta l-a preschimbat în aur! Ia-l, dă-ne ceva pentru el și mergi în pace.

Bodhisatta avea cu el pe atunci cinci sute de galbeni și marfă care prețuia tot atât; el le-a dat toate acestea, spunându-le:

- Îngăduiți-mi să păstrez cântarul, desaga și opt bănuți[35].

A luat aceste lucruri cu voia lor și fugi în goana mare până la râu, unde plăti cu cei opt bănuți un luntraș și sări în barcă.

Peste puțin negustorul cel hapsân s-a întors și le-a cerut să scoată talgerul, zicând că le va da câte ceva în schimbul lui. Dar bătrâna a ieșit și l-a certat:

- Te-ai prefăcut că talgerul nostru de aur - care prețuiește o sută de mii de galbeni mari - nu face nici măcar un firfiric! Dar a venit pe aici un negustor cinstit - stăpânul tău, cred - care ne-a dat o mie de galbeni pentru el și a luat vasul cu el!

Negustorul a strigat:

- Mi-a furat vasul de o sută de mii de galbeni, m-a jefuit la drumul mare!

Atunci l-a cuprins o amărăciune fără seamăn, mintea i s-a tulburat și și-a pierdut cumpătul. A aruncat tot ce avea în fața ușii casei femeilor și s-a dezbrăcat de toate hainele de pe el. Apoi, făcându-și bâtă din cumpăna cântarului, a pornit pe urmele lui Bodhisattva până la malul râului. Văzâdu-l că trece apa, zgârcitul a început să strige luntrașului să se întoarcă, dar Bodhisatta i-a cerut să nu o facă.

---

[35] *kahāpaṇa*-una dintre cele mai mici monede indiene: „8 *kahāpaṇa* <este> considerată în societate a fi aproape suma cea mai mică <posibilă>” Rhys Davids s.v. *kahāpaṇa.*

Pe când îl privea pe Bodhisatta cum se depărtează din ce în ce mai mult, celălat negustor a fost copleșit de o supărare fără seamăn: sângele i-a țâșnit din buze, inima i s-a încins, apoi a crăpat ca mâlul dintr-un iaz când îl usucă soarele. A pierit atunci și acolo din cauza urii lui față de Bodhisatta.

(A fost prima dată când Devadatta a prins pică pe Bodhisatta.)

După o viață petrecută în milostenii și fapte bune, Bodhisatta a părăsit această lume pentru a fi răsplătit după faptele sale.

Atunci când Buddha a terminat această învățătură, el, A-toate-știutorul, a spus această strofă:

De șovăi în credința ta de azi și nu poți

S-atingi nicicum ținta de-aceasta hotărâtă,

Vei plânge-amar, ca Serivanul din poveste,

Prostia ta, ca și comoara-n veci pierdută.

După ce a spus învățătura în felul care duce la starea de Arhat, Magistrul a rostit cele Patru Adevăruri, iar la capătul rostirii lor, fratele cel slab de cuget a cules rodul cel mai de preț, devenind Arhat.

Apoi Magistrul a făcut legătura între istorisiri arătând în încheiere Nașterea:

- Devadatta era în acele zile negustorul cel nebun, iar EU însumi eram negustorul cel bun și înțelept.

4. CULLAKASEṬṬHI-JĀTAKA

(Jātaka despre Micul Vistiernic)

Această istorisire a fost povestită de către Magistru, pe când locuia lângă Rājagaha, în crângul de mango al lui Jīvaka[36]*, despre cel numit Cullapanthaka-Micul Pribeag. Aici trebuie să spunem câte ceva despre nașterea Micului Pribeag.*

Se povestește că fata unui negustor bogat din Rājagaha s-a coborât într-atât încât a iubit un rob. Temându-se ca lucrul acesta să nu iasă la iveală, ea a spus sclavului:

- Nu putem trăi aici: dacă află mama și tata ce păcat am făcut, ne sfârtecă în bucăți pe amândoi. Să fugim și să trăim undeva, cât mai departe!

Au luat doar lucrurile pe care le puteau duce în mâini și s-au strecurat afară, pe ușa abia întredeschisă, fără să le pese încotro merg, căutându-și un adăpost cât mai departe de neamurile <fetei>.

Au ajuns într-un loc unde s-au așezat, trăind un timp împreună, iar femeia a rămas grea. Atunci când se apropia sorocul să nască, ea i-a spus bărbatului:

- Dacă mă apucă durerile facerii departe de ai mei ne va fi foarte greu, hai să mergem acasă!

El a zis întâi că „plecăm astăzi", apoi „pornim mâine" și lăsa să se scurgă zilele una după alta. Până la urmă femeia s-a gândit: „Nebunul ăsta știe ce jignire a adus și nu îndrăznește să plece. Părinții sunt însă cei mai buni prieteni ai noștri; fie că el vine sau nu cu mine, eu trebuie să plec".

Așa că, pe când bărbatul nu era acasă, ea a orânduit gospodăria și porni la drum, spunând numai unei vecine încotro pleacă. Atunci când s-a întors, bărbatul nu își mai găsi nevasta; aflând însă din spusele vecinilor că aceasta pornise spre căminul părintesc, o luă în grabă pe urma ei, ajungând-o chiar când începeau durerile nașterii.

---

[36] Nota 2 la p. 14, a lui R. Chalmers: „ Jīvaka - un proeminent adept mirean al lui Buddha - era medicul regelui Seniya Bimbisāra din Magadha".

- Ce se întâmplă, draga mea?

- Tocmai am născut un băiat, bărbate.

- Acum ce e de făcut? a întrebat el.

- S-a întâmplat lucrul pentru care noi ne duceam acasă - ce rost ar mai avea să mergem mai departe? Trebuie să ne oprim !

Amândoi au socotit că nu era bine să meargă mai departe și s-au întors la căminul lor. Pentru că se născuse pe drum, au pus copilului numele „Pribeagul".

Peste puțină vreme femeia aștepta din nou un copil, iar lucrurile s-au întâmplat aidoma ca prima dată. Pentru că și pruncul acesta se născuse pe drumuri, l-au numit și pe el „Pribeagul" dar, ca să-i poată deosebi, fratele cel mare a fost numit de-acum Māhapanthaka-Marele Pribeag, iar prâslea Cullapanthaka-Micul Pribeag.

Pe când trăiau ei acolo, fiul lor <cel mare> îi auzea pe ceilalți copii vorbind de unchii, bunicii și bunicele lor, așa că a întrebat-o pe mama sa dacă nu avea și el neamuri, la fel cu ceilalți băieți.

- Ba da dragul meu, doar că ei nu locuiesc aici. Bunicul tău e un negustor foarte bogat din cetatea Rājagaha- i-a răspuns mama.

- De ce nu ne ducem acolo, mamă?

Ea i-a arătat de ce stăteau departe de rude, dar cum copiii vorbeau fără încetare de neamurile lor, până la urmă i-a spus soțului său:

- Copiii mă bat la cap tot timpul; crezi că părinții mei ne vor mânca de vii de cum ne vor vedea?Hai să ducem copiii să vadă familia bunicului lor!

- Bine, nu am nimic împotrivă, dar nu pot să dau ochii cu părinții tăi!

- Prea bine, fie cum vrei tu, atâta vreme cât copiii vor ajunge să cunoască familia bunicului lor - s-a învoit ea.

Zis și făcut: cei doi și-au luat copiii și, în răstimpul cuvenit, au ajuns la Rājagaha, unde au tras la un han de lângă poarta cetății. Femeia a făcut cunoscută părinților sosirea lor împreună cu copiii. Aceștia au răspuns însă astfel:

„E foarte adevărat că este neobișnuit să fii lipsit de urmași, în afara cazului că lași în urmă lumea pentru a ajunge la starea de arhat. Dar vina celor doi este atât de mare încât nu pot apărea în fața noastră. Iată o sumă de bani cu care să se ducă să trăiască unde vor; pot însă trimite copiii aici".

Fiica negușătorului a luat banii și a trimis băieții cu cei ce aduseseră mesajul.

Astfel copiii au crescut în casa bunicului lor. Micul Pribeag era încă la o vârstă fragedă, pe când Marele Pribeag își însoțea bunicul atunci când acesta se ducea să îl asculte pe Buddha predicând Adevărul. Tot auzindu-l rostit de buzele Magistrului, flăcăul începuse să dorească în inima sa să lase lumea pentru viața de călugăr. El i-a spus bunicului:

- Cu îngăduința domniei tale aș dori să devin frate între călugări.

- Ce aud? a răspuns bătrânul. Nimic pe lume nu m-ar bucura mai mult decât dacă ai intra în rândul fraților! fii călugăr, dacă te simți în stare!

Bunicul l-a dus în fața Magistrului. Acesta a spus:

- Ei bine, negușătorule, ți-ai adus băiatul cu tine?

- Da, acesta este nepotul meu care vrea să se alăture călugărilor tăi.

Atunci Magistrul trimise după unul dintre călugării cerșetori și îi spuse să îl primească pe băiat ca novice. Cerșetorul a rostit împreună cu acesta cuvintele despre trupul pieritor și l-a primit ca novice. După ce flăcăul a învățat multe cuvinte rostite de Buddha și după ce a ajuns la vârsta potrivită, a fost primit printre călugării deplini. S-a străduit neîncetat până a ajuns la starea de arhat. Pe când își petrecea zilele bucurându-se de vederea esenței lucrurilor și de cea a Căilor, s-a întrebat dacă nu ar putea împărtăși această bucurie și cu fratele său, Micul Pribeag. S-a dus așadar la bunicul său, negușătorul, căruia i-a spus:

- Mărite negușător aș vrea să-l primesc pe Micul Pribeag drept novice în ordin.

- Fie după voia ta, preacuvioase, i-a răspuns negușătorul.

Atunci fratele cel mare l-a primit ca ucenic pe Micul Pribeag și l-a învățat cele zece reguli ale moralei buddhiste[37]*, însă Micul Pribeag s-a dovedit a fi greu de cap. După patru luni de învățătură nu a fost în stare să țină minte nici măcar o strofă simplă, cum ar fi*

Priviți slava lui Buddha - e asemenea

Unui lotus înmiresmat înflorit deplin

În zorii zilei, pe când Soarele urcă

Pe bolta cerului, luminând pământul.

Această încetineală a minții avea următoarea pricină: pe când Buddha era Kassapa, Micul Pribeag învăța împreună cu alți călugări; <în acel timp> el a râs de un frate mai greu de cap care învăța ceva pe de rost. Din cauza batjocurii, călugărul nu a putut nici să învețe, nici să rostească acel crâmpei de învățătură. Drept urmare, Micul Pribeag era acum și el un prostănac: fiecare rând învățat îl ștergea din minte pe cel dinainte. După scurgerea a patru luni el se chinuia cu aceeași strofă simplă. Fratele mai mare i-a spus:

- Panthaka, tu nu poți stăpâni această învățătură! În patru luni nu ai putut învăța o strofă simplă! De-acum ce nădejde mai ai să ajungi la țelul cel mai înalt? Pleacă din mănăstire!

Deși fusese gonit de fratele său, Micul Pribeag nu voia să plece pentru a fi din nou mirean în lume.

Pe vremea aceea Māhapanthaka era economul călugărilor. Jīvaka Komārabhacca[38]*, venind în crângul său de mango cu multe daruri de miruri și de flori pentru Magistru, i le-a dat și a ascultat o învățătură a acestuia; apoi s-a ridicat, s-a plecat în fața lui Buddha, apoi s-a dus la Marele Pribeag și l-a întrebat:*

---

[37] Robert Chalmers traduce *dasa sīla* prin „the Ten Commandments”= Cele Zece Porunci, sintagmă care poate produce confuzii cu Decalogul biblic. După dicționarul Rhys Davids s.v. *sīla* punctul 2, este vorba de un cod moral „de bună purtare”, nu de porunci -Rhys Davids insistă chiar asupra acestui fapt. Setul de recomandări cere reținerea de la : 1. uciderea oricărei ființe; 2. a lua ceva care nu îți este dat (un înțeles diferit față de furat - n. trad.); 3. adulter; 4. a spune minciuni; 5. a calomnia; 6. a vorbi aspru sau nerespectuos cu cineva; 7. vorbirea ușuratică sau fără rost; 8. a jindui la ceva care aparține altuia; 9. a fi răuvoitor; 10. a împărtăși păreri eretice.

[38] *Komārabhacca*=medicul copiilor, pediatrul.

- Preacuvioase, câți călugări sunt aici, împreună cu Magistrul?

- Doar cinci sute.

- Veți binevoi să-i aduceți mâine pe cei cinci sute, în frunte cu Buddha, la mine acasă pentru a mânca împreună?

- Frate mirean, unul dintre ei, numit Cullapantaka, e un prostovan și nu înaintează de loc în învățătură, a spus Marele Pribeag, dar primesc invitația pentru toți ceilalți.

Micul Pribeag auzi aceste cuvinte și își zise: „Primind invitația, fratele meu a făcut-o în așa fel încât să mă lase deoparte; asta arată că nu mai ține câtuși de puțin la mine. Dar ce am eu cu credința aceasta? Mă întorc în lume printre mireni, ducându-mi viața făcând milostenii și fapte bune!”. A doua zi de dimineață el a plecat, pentru a redeveni mirean.

Dar, în zori de zi, pe când privea întreaga lume, Magistrul a înțeles ce avea să se întâmple. Pornind și mai devreme, el a așteptat lângă portic, în calea Micului Pribeag. Atunci când a ieșit din casă, acesta l-a văzut pe Magistru și s-a dus să-l salute.

- Încotro ai pornit-o atât de devreme, Micule Pribeag?

- Fratele meu m-a alungat dintre călugări, așa că mă duc unde voi vedea cu ochii!

- Dar Micule Pribeag, juruința ai depus-o în fața mea! Dacă fratele tău te-a izgonit, de ce nu ai venit la mine? Ce trebuință ai tu de viața de mirean? Mai bine rămâi pe lângă mine!

Zicând acestea, Magistrul l-a luat cu el până la ușa iatacului său înmiresmat, spunându-i să șadă acolo. Apoi, făcând să apară ca prin minune o năframă neîntinată, i-a spus:

- Întoarce-te cu fața spre răsărit, șterge-te și rostește: îndepărtează întinarea, îndepărtează întinarea!

La vremea potrivită Magistrul și călugării s-au dus acasă la Jīvaka, iar Buddha s-a așezat în jilțul care fusese pregătit pentru el.

În vremea asta, Micul Pribeag privea neclintit spre soare, ștergându-se cu năframa și spunând fără încetare: „îndepărtează întinarea, îndepărtează

întinarea!”. Pe când o frământa în mâini, pânza se umpluse de necurățenie; el s-a gândit : „Până acum a fost fără pată; firea mea a făcut-o să-și schimbe starea ei dintâi și să se murdărească. E adevărat așadar că tot ce e compus nu poate fi veșnic.” Pe când înțelegea <de unde vin> moartea și pieirea, el a dobândit iluminarea unui arhat. Atunci, Magistrul i-a trimis o apariție leită la chip cu sine care l-a îndemnat astfel:

- Nu te tulbura Micule Pribeag - e doar o cârpă murdară și pătată de necurățenii! Adânc în tine zac ascunse Dorințele și multe alte lucruri rele - pe acelea trebuie să le cureți!

Apariția a rostit aceste strofe:

Nu murdăria e-ntinarea cea adevărată:
Noi numim murdară Dorința neînfrânată -
Frate, acela care din pieptul lui o smulge
Urmează-n viață calea fără de prihană.

Nu murdăria e-ntinarea cea adevărată:
Noi numim murdară Mânia neînfrânată -
Frate, acela care din pieptul lui o smulge
Urmează-n viață calea fără de prihană.

Nu murdăria e-ntinarea cea adevărată:
Noi numim murdară Nebuna Nălucire -
Frate, acela care din pieptul lui o smulge
Urmează-n viață calea fără de prihană.

Ascultând versurile, Micul Pribeag a atins <deplin> starea de arhat... prin care a dobândit stăpânirea tuturor învățăturilor sfinte.

Se spune că în altă viață el fusese un rege, iar pe când conducea o procesiune împrejurul cetății de scaun își ștersese sudoarea de pe frunte cu o bucată de pânză curată. Văzând că aceasta s-a pătat, el a cugetat:„Trupul meu a distrus neprihănirea cea dintru început a năframei; într-adevăr, lucrurile compuse sunt pieritoare!” Astfel el a înțeles ideea de vremelnicie, iar de aici s-a făcut că mântuirea i-a venit din îndepărtarea necurăției.

În vremea asta, Jīvaka Komārabhacca voia să toarne pe mâinile Magistrului Apa Darului[39]*, însă acesta a acoperit vasul cu palma și l-a întrebat:*

- Oare nu au mai rămas călugări în Mănăstire, o, Jīvaka ?

Marele Pribeag a spus atunci:

- Nu mai este niciun călugăr în mănăstire, cuvioase stăpâne!

- Ba mai sunt, Jīvaka! A stăruit Magistrul.

Jīvaka a strigat un slujitor:

- Tu de colo! Du-te să vezi dacă mai sunt sau nu alți frați în mănăstire!

În clipa aceea, Micul Pribeag a simțit că fratele său spunea că nu mai sunt călugări în mănăstire și s-a hotărât să-i arate că mai sunt, așa că a umplut crângul de mango cu o mare mulțime de frați. Unii coseau veșminte, alții le vopseau, în vreme ce alții spuneau versete sfinte. Erau o mie și niciunul nu semăna cu ceilalți. Văzând atâta mulțime de oameni, slujitorul s-a întors și le-a spus că tot crângul e plin de călugări. Până una-alta

Pribeagul care pe sine însuși o mie s-a făcut

Stătea, așteptând poftirea, în crângul cel plăcut .

Atunci Buddha i-a spus slujitorului:

- Acum du-te înapoi și spune: „Magistrul m-a trimis după cel numit Micul Pribeag!”

---

[39] Atunci când cineva făcea altcuiva un dar - aici e vorba de mâncarea oferită călugărilor - turna apă peste mâinile celui care primea dania. După n.2 de la p. 17 a lui Robert Chalmers.

Dar atunci când omul și-a rostit solia, o mie de călugări i-au răspuns: „Eu sunt Micul Pribeag! Eu sunt Micul Pribeag!”

Slujitorul s-a întors și a povestit:

- Stăpâne, toți zic că sunt Micul Pribeag!

- Ei bine, du-te înapoi și ia-l de mână pe primul care va răspunde că el e Micul Pribeag, iar ceilalți vor dispărea - a spus Magistrul.

Slujitorul a făcut după cum i se spusese; cei o mie de călugări s-au făcut nevăzuți, iar prâslea a venit cu omul.

Atunci când prânzul a luat sfârșit Buddha a spus:

- Jīvaka, ia strachina Micului Pribeag; el va rosti cuvântul de mulțumire!

Jīvaka a făcut precum i se ceruse.

Atunci, ca un leu tânăr care strigă, Micul Pribeag a strâns întreg miezul învățăturilor în cuvântul său de mulțumire. La urmă Buddha s-a ridicat din jilț și a plecat împreună cu toți călugării. Atunci când au ajuns la mănăstire a hotărât lucrul pe care îl avea de făcut fiecare, le-a ținut o predică și le-a dat o învățătură la care să chibzuiască...

Binecuvântatul, știind prea bine ce se vorbea în Sala Adevărului, a socotit potrivit să meargă și el acolo...

De îndată ce el a intrat în sală, călugării au tăcut; privind în jur cu blândețe, Magistrul își spuse în sinea lui: „Sunt fără cusur - niciunul nu își mișcă o mână sau un picior cum nu se cuvine; nu scot niciun sunet, nu tușesc, nu strănută...Niciunul nu îndrăznește să vorbească înainte de mine, chiar dacă eu aș tăcea întreaga mea viață. Dar se cuvine să încep eu și să deschid discuția”... [40]

- Despre ce vorbeați și de ce ați tăcut?

- Noi cei de față nu vorbeam în van, ci rosteam cuvinte de laudă despre domnia voastră.

Apoi au repetat cuvânt cu cuvânt ce spuseseră înainte. Magistrul le-a răspuns:

---

[40] Pasajele omise conțin doar laude stereotipe la adresa lui Buddha.

- Frați călugări, Micul Pribeag a ajuns să făptuiască lucruri mari întru credință cu ajutorul meu; în vremi de mult trecute el a ajuns la mari bogății, dar tot cu ajutorul meu.

Atunci călugării l-au rugat să le spună cum s-a întâmplat acest lucru, iar el le-a dezvăluit ceea ce nașterile în alte vieți le-au ascuns <cunoașterii lor>.[41]

Odată, pe când Brahmadatta domnea în cetatea Vārāṇasī din ținutul Kāsi, Bodhisatta s-a născut în familia Vistiernicului, fiind numit de aceea Cullakaseṭṭhi, adică Micul Vistiernic. Era un om înțelept și dibaci, care înțelegea semnele și prevestirile. Într-o zi, pe când se ducea să-l slujească pe rege, a văzut un șoarece mort pe drum; ținând seamă de poziția stelelor în acea clipă, el a spus <cu glas tare>:

- Orice tânăr cumsecade și cu capul pe umeri ar putea să înceapă un negoț și să țină o soție dacă ia acest șoarece.

Vorbele lui au fost auzite de un tânăr dintr-o familie bună, dar sărăcită; el și-a zis în sinea lui: „Omul acesta are întotdeauna un temei pentru ceea ce

[41] Această introducere are o lungime neobișnuită prin comparație cu jātaka propriu-zisă; în ediția E. B. Cowell introducerea are mai mult de patru pagini față de două pentru jātaka. Desfășurarea narativă face din povestirea cadru o jātaka adevărată. Sunt două planuri care trebuie avute în vedere. Unul, să-l numim doctrinar, este reprezentat de problema inerentă oricărei teologii: care formă de cunoaștere este mai importantă, cea obținută prin strădanie proprie sau cea care vine din revelația divină? Orice răspuns este primejdios pentru că poate duce la schismă. Să se observe că față de povestirile 1 și 3, cei doi protagoniști nu sunt personaje antagonice, ci complementare. Al doilea plan, mult mai interesant din punct de vedere istoric și social, este reprezentat chiar de istoria familiei celor doi „Pribegi”. Părinții lor fac parte din straturi sociale complet diferite - mama este o *vaiśya*, membră a castei a treia, tatăl doar un sclav, așadar fără castă și fără gintă. Relația lor este de fapt bazată pe o răpire consimțită, o căsătorie zisă „a *gandharva*-șilor”, dar care e invalidată tocmai de diferența de castă. Fiii născuți sunt în afara societății - nu au nici castă, nici gintă - de aici preocuparea lor de a-și găsi rudele. Bunicul îi acceptă doar pentru că în lipsa unor descendenți masculini nu se pot împlini datinile cuvenite față de strămoși, iar ginta se stinge; tradițional, nepoții de fiică puteau fi adoptați de tatăl acesteia. Situația lor socială însă nu se îmbunătățise cu mult, erau la marginea familiei, fără să aibă șanse la respectul celorlalți. De aceea, încadrarea în rândul clerului buddhist reprezenta singura formă de afirmare în grupul din care făceau parte, deoarece membrii acestuia erau adepți laici ai credinței. Dintre cei doi frați doar cel mic are o biografie mitică a vieților succesive: călugăr încă din vremuri imemoriale a încălcat a șasea regulă de comportament, ironizând un coleg de învățătură, apoi a renăscut ca rege care are o revelație, ulterior a fost nobil scăpătat ajutat de Bodhisatta, iar în cele din urmă fiu de sclav ajuns călugăr iluminat.

spune". Așa că a luat șoarecele și l-a vândut într-o cârciumă ca hrană pentru pisica proprietarului tavernei, luând pe el un firfiric[42]. De acel bănuț a cumpărat

melasă[43], apoi a umplut un urcior cu apă. A ieșit în calea culegătorilor de flori care veneau de la pădure și a dat fiecăruia un pic de melasă și o gură de apă, într-o jumătate de nucă de cocos; la rândul lor, florarii i-au dăruit fiecare câte un mănunchi de flori. Cu banii de pe flori, tânărul s-a întors a doua zi cu mai multă melasă și un urcior de apă. Într-acea zi culegătorii de flori i-au dăruit tije care mai aveau pe ele jumătate din boboci; așa s-a făcut că, în scurtă vreme tânărul nostru a strâns opt *kahāpaṇa*.

A venit apoi o zi ploioasă și cu vânt puternic. Furtuna a rupt o mulțime de crengi uscate, ramuri și frunze din parcul cel frumos al regelui, iar grădinarul nu prididea să le curețe. Atunci s-a ivit tânărul nostru, care i-a spus:

- Dacă îmi dai mie vreascurile, le duc de aici!

- Ia-le prietene, s-a învoit grădinarul.

Vrednicul învățăcel al Micului Vistiernic s-a dus atunci la băieții care jucau țintar[44] în apropiere; momindu-i cu zaharicale, i-a făcut să strângă fiecare surcică și frunză de acolo și să le ducă la intrarea parcului. Dar, ca un făcut, tocmai atunci olarul regelui avea nevoie de lemne pentru cuptoarele de ars oale; văzând grămada de uscături a cumpărat pe dată totul. Asta i-a adus încă șaisprezece *kahāpaṇa* tânărului învățăcel al lui Cullakaseṭṭhi.

Acum, pentru că avea douzeci și patru de bani de aramă, tânărului i-a încolțit în minte un plan.

S-a dus la poarta cetății cu un chiup mare cu apă și a dat de băut la cinci sute de cosași; aceștia i-au spus:

- Prietene ne-ai fost de mare ajutor! Ce putem face pentru tine?

- Vă voi spune atunci când voi avea nevoie de voi!

---

[42] Textual *kākaṇikā*; probabil cea mai mică monedă în circulație, după Rhys Davids s.v. valora 1/8 din *kahāpaṇa*. Poate că valoarea ei era chiar mai mică, de doar 1/16 din aceasta, deoarece - în ordine descendentă - între *kahāpaṇa* și *kākaṇikā* existau alte trei monede, fiecare având jumătate din valoarea precedentei, iar după *kākaṇikā* următoarea valoare este „degeaba".

[43] Textual *phāṇita*, un subprodus de zahăr - suc de trestie, zahăr nerafinat, melasă.

[44] Textual jucau *keḷimaṇḍala*, un joc în care se foloseau o tablă rotundă și zaruri. Traducerea lui R. Chalmers redă textul în vorbire indirectă.

El se împrietenise cu doi negustori; unul dintre ei făcea negoț pe uscat, iar celălalt pe mare. Primul i-a dat de veste:

- Mâine va veni un geambaș care are cinci sute de cai de vânzare!

Aflând aceasta, tânărul a spus cosașilor:

- Vreau ca fiecare dintre voi să-mi dea astăzi câte o legătură de iarbă, iar mâine să nu începeți să vindeți fânul vostru până nu termin eu de vândut!

- Ne-am înțeles, au răspuns cosașii și i-au adus acasă cinci sute de legături de fân.

Pentru că nu găsea iarbă nicăieri, negustorul de cai i-a dat o mie de monede.

După câteva zile, negustorul care făcea comerț pe mare i-a dat de știre că în port[45] tocmai sosise o corabie mare, astfel că tânărul născoci pe dată altceva. A închiriat cu opt *kahāpaṇa* o trăsură arătoasă și s-a coborât cu fală în port. A cumpărat corabia toată pe cuvânt și și-a lăsat ca zălog inelul cu pecete, apoi a ridicat un cort semeț și s-a așezat într-însul.

- Atunci când vor veni neguțătorii, trei aprozi să îi vestească rând pe rând, înainte să ajungă în fața mea - le-a poruncit el slujitorilor săi.

Auzind vestea că în port a sosit o corabie, cam o sută de negustori s-au coborât din cetate pentru a cumpăra încărcătura, dar li s-a spus că nu pot să o aibă, pentru că un mare neguțător plătise deja o arvună pentru toată marfa. N-au avut ce face și s-au dus la tânărul nostru, iar slujitorii îi anunțau prin trei vestitori, după cum li se poruncise dinainte. Fiecare dintre cei o sută i-a plătit mai întâi o mie de monede pentru a cumpăra o părticică din corabie, apoi încă o mie pentru ca tânărul să le vândă partea lui cu totul; așa s-a făcut că învățăcelul Micului Vistiernic s-a întors la Vārāṇasī cu două sute de mii de monede. Mânat de recunoștință, a luat o sută de mii dintre ele și s-a dus la Cullakaseṭṭhi. Acesta l-a întrebat:

- Dar cum ai ajuns să ai atâta bogăție?

---

[45] Vārāṇasī este port fluvial pe Gange, dar tonajul destul de mic al navelor maritime antice le permitea acestora să urce în amonte pe râu. Rhys Davids observă (p. 170,2) că în cele ce urmează există o neconcordanță -tânărul nu putea să aibă în final decât 100.000 de monede, deoarece trebuia să scadă valoarea mărfurilor.

- Doar în patru luni, pentru că ți-am urmat povața! a răspuns tânărul, care i-a istorisit totul, începând cu șoarecele mort. Ascultându-l, vistiernicul regelui s-a gândit: „Trebuie să am grijă ca nimeni altcineva să nu pună mâna pe un tânăr atât de înzestrat!” Așa că l-a însurat cu o fată de-a lui, care era la vârsta măritișului, apoi i-a dat în grijă toată averea familiei; când Micul Vistiernic a murit, tânărul a ajuns vistiernicul acelei cetăți, iar Bodhisatta a părăsit această lume pentru a fi răsplătit după faptele sale.

Sfârșindu-și învățătura, A-toate-știutorul Buddha a rostit versurile:

Pornind umil, cu bani puțini, deșteptul strânge mari averi -

De știi să sufli-ntrânsa, scânteia va naște vâlvătăi!

A mai adăugat apoi:

- Să știți că Micul Pribeag a ajuns la atâta spor întru credință cu ajutorul meu, la fel cum altă dată își sporise avutul tot cu ajutorul meu!

Ajungând la capătul didahiei, Magistrul a făcut legătura între cele două povestiri, arătând Nașterea în cuvintele de încheiere:

- În acele zile de demult, Cullapantaka era învățăcelul Micului Vistiernic, iar EU însumi eram Vistiernicul Regal numit Cullakasețțhi!

5. TAṆḌULANĀLI-JĀTAKA

(Jātaka despre măsura de orez)

Această poveste a fost spusă de către Magistru pe când se afla la Jetavana despre călugărul numit Udāyi Nătărăul[46].

Pe vremea aceea venerabilul Dabba din Mallā[47] *era chelarul mănăstirii și împărțea merindele. Se întâmpla ca uneori, în zorii zilei, Dabba să aibă de împărțit orez foarte bun, alteori Udāyi primea orez de rând. Atunci când primea orez prost începea să facă mare tulburare strigând:*

- Oare numai Dabba știe să împartă porțiile? Noi nu ne pricepem?

Așa că, într-o zi, i-au dat coșul cu merinde și i-au zis:

- Ei, uite! Împarte tu astăzi rațiile!

De atunci înainte Udāyi era cel care împărțea proviziile; numai că habar n-avea care orez era bun și care era prost, nu știa rangul[48] *călugărilor și ce fel de boabe se cuvenea să primească fiecare, iar atunci când socotea câți erau din fiecare cin nu se putea descurca. I-a dat prin cap să tragă câte o linie pe pământ sau pe pereți pe lângă fiecare grup, ca să știe câți sunt; a doua zi însă - pentru că unii frați plecaseră cu treburi - erau mai mulți într-o parte și mai puțini în alta. Udāyi nu a vrut să știe de asta, împărțind după liniile lui vechi. Atunci călugării i-au spus:*

---

46 Personajul apare în mai multe jātaka; pentru a fi diferențiat de omonimii onorabili este numit de obicei Lāḷudāyī sau Lāḷudāyī Thera - Udāyī Nătărăul sau Bătrânul Udāyī Nătărăul, v. DPPN, vol. 2, pp. 776-778. Deși era unul din „bătrânii comunității" era renumit pentru gafele sale. Numele Udāyī nu este explicat, dar ar putea proveni din *ud-āyā=fără noroc*, *āyā?=zar norocos* fiind propus în dicționarul Rhys Davids ca feminin de la *āya*-venit, *āyī* putând fi o formă paralelă. Forma cu -ī apare însă doar în DPPN, în timp ce ediția lui Viggo Fausbøll are constant forma Udāyi; în traducerea lui Rhys Davids numele este Udāyin.

47 Stat din India antică; s-a împărțit în două regiuni cu capitalele Pāvā și Kusinārā. Ultima predică a lui Buddha a fost ținută în Pāvā, apoi a mers la Kusinārā unde a murit; locuitorii din cele două orașe au ars trupul lui, fiecare localitate păstrând relicve. Statele Mallā nu erau conduse de regi, ci de demnitari, v. DPPN, vol. 2, pp. 453-454, s.v. Mallā.

48 Erau novici, călugări și *thera*-venerabili.

- Prietene, aici împarți prea mult, iar dincolo prea puțin! Orezul bun ajunge la cutare călugări, iar cel slab la restul!

- Dacă semnul e unde trebuie, de ce te vâri aici? De ce ar trebui să te cred pe tine? Eu am încredere doar în linia trasă de mine!

Atunci băieții și novicii l-au gonit de la cămări strigându-i:

- Nătărăule Udāyi, atunci când împarți tu porțiile călugării nu primesc ceea ce li se cuvine! Pleacă de aici, nepriceputule!

Așa că s-a făcut zarvă mare, iar Magistrul i-a spus lui Ānanda:

- Ānanda, ce gălăgie se aude dinspre cămări! Știi ce se întâmplă? Ānanda i-a istorisit totul.

- O, Ānanda! Asta nu e prima dată când , din pricina prostiei lui, Udāyi îi lipsește pe alții de dreptul lor - a făcut-o și în vremea de demult!

Ānanda a întrebat ce s-a întâmplat cândva, iar Buddha i-a dezvăluit ceea ce se uitase din cauza re-nașterii.

Odată, demult, regele Brahmadatta domnea în cetatea Vārāṇasī din ținutul Kāsi. Pe atunci Bodhisatta era cel care prețuia toate lucrurile pentru rege, fie că era vorba de cai sau de elefanți, de nestemate sau de aur, întotdeauna plătind prețul cuvenit odată ce îl hotărâse. Numai că regele era lacom,iar lăcomia îi șopti la ureche: „Prețuitorul ăsta îmi va sărăci vistieria cu felul său de a face prețurile; trebuie să găsesc pe altcineva!” Așa că a deschis fereastra și s-a uitat în curtea palatului; tocmai trecea pe acolo un ins neghiob și lacom, iar Brahmadatta l-a socotit potrivit pentru slujbă. A poruncit să fie adus omul în fața sa și l-a întrebat:

- Zi, te știi în stare să faci prețuirea lucrurilor pentru mine?

- Sunt în stare, luminăția ta! a răspuns omul.

Așa că, pentru a salva vistieria regelui, nătărăul a ajuns prețuitorul regelui. De atunci înainte el hotăra cât costă un elefant, un cal și orice altceva după cum i se năzărea, fără să-i pese de valoarea lor adevărată; cum el făcea prețul, nu aveai cum te pune împotriva lui.

Într-o zi a sosit un geambaș din Uttarāpatha[49] cu cinci sute de cai. Regele a trimis după noul prețuitor să hotărască valoarea lor, iar acesta a spus că valoarea lor este de o măsură de orez.

- Să i se plătească negușătorului o măsură de orez, iar caii să fie duși în grajd - a sunat porunca.

Negușătorul s-a dus la vechiul prețuitor, i-a spus ce s-a întâmplat și l-a întrebat ce să facă.

- Dă-i niște bani, apoi spune-i așa: „fiindcă știm că prețul cailor este o măsură de orez, am vrea acum să aflăm de la tine cât prețuiește măsura de orez; ai putea să ne spui prețu ei în fața regelui? " Dacă el îți spune că poate, du-l în fața regelui; voi fi și eu acolo.

Geambașul a urmat pe dată sfatul lui Bodhisatta: i-a dat niște bani prețuitorului, acesta a spus că poate spune prețul unei măsuri de orez, așa că a fost adus la palat, unde îl așteptau Boddhisatta și mulți sfetnici. Făcând o plecăciune adâncă, negușătorul a spus regelui:

- Măria Ta, nici vorbă să mă îndoiesc că herghelia mea de cinci sute de cai prețuiește cât o măsură de orez! Vreau numai să o rog pe luminăția ta să îl întrebe pe prețuitor cât valorează o măsură de orez!

Neștiind ce se întâmplase, regele a întrebat:

- Prețuitorule, care e prețul pentru cinci sute de cai?

- O măsură de orez, Măria Ta!

- Prea bine prietene! Așadar, cinci sute de cai au prețul unei măsuri de orez; dar care e prețul unei măsuri de orez?

Neghiobul a răspuns:

- Toată cetatea Vārāṇasī, cu satele din preajmă!

După ce hotărâse întâi, pentru a fi pe placul regelui, că o măsură de orez necojit e prețul potrivit pentru cinci sute de cai, a spus acum, pentru că primise bani de la negușător, că o măsură de orez valora cât cetatea Vārāṇasī. Dar zidurile cetății erau lungi de douăsprezece *yojane*, iar împreună cu satele din

[49] Ținut nordic din continentul mitic Jambudīpa; nu are hotare bine definite v. DPPN, vol. 1, p.363.

preajmă cuprinsul lor era de trei sute de *yojane*! Totuși, neghiobul hotărâse că acesta e prețul pentru o măsură de orez!

Sfetnicii se prăpădeau de râs și băteau din palme, spunând:

- Noi am crezut până acum că pământul țării și regatul sunt neprețuite; acum aflăm că toată țara Vārāṇasī, împreună cu regele ei prețuiesc doar o măsură de orez! Prețuitorul nu are pereche - oare cum a rămas în slujbă atâta timp? Nu-i vorbă, se potrivește cu regele nostru!

Atunci Bodhisatta a rostit următoarea strofă

Nu te-ntreba cât valorează măsura de orez-

E scumpă tare - cetatea Vārāṇasī e al său preț

cu satele din preajmă; minune mare însă -

o herghelie costă la fel cât banița de boabe!

Rușinat la culme, regele l-a izgonit pe neghiob și l-a repus pe Bodhisatta în slujba veche. Ajuns la capătul vieții sale, Bodhisatta s-a bucurat de răsplata meritată.

Terminând istorisirea și făcând legătura între cele două povestiri, Magistrul a arătat Nașterea, spunând în încheiere:

- În vremea aceea, Udāyi Nătărăul era prețuitorul cel neghiob, iar EU eram prețuitorul înțelept.

6. DEVADHAMMA-JĀTAKA

(Jātaka despre ceea ce înseamnă cu adevărat divin)

Povestirea aceasta a fost istorisită de către Buddha pe când se afla în Jetavana despre un călugăr foarte înstărit.

Se spune că un moșier[50]*din Sāvatthi rămas văduv s-a alăturat călugărilor. Dar, până să devină frate, a pus să i se clădească o chilie diferită pentru sine, cu o cameră pentru foc și o cămară pe care a umplut-o ochi cu unt topit și strecurat, orez și multe altele, pentru că slujitorii lui îi găteau bucatele care îi plăceau, chiar și după ce se călugărise. Lucrurile de trebuință*[51] *le avea din belșug, după cum avea și haine pentru noapte și haine pentru zi, iar el locuia trufaș la marginea mănăstirii.*

Într-o zi, pe când tocmai își întinsese hainele și așternutul la uscat în cameră, ajung la chilia lui câțiva frați de la țară care mergeau în pelerinaj din mănăstire în mănăstire și văd lucrurile. Ei au întrebat cu uimire:

- Ale cui sunt acestea?

- Ale mele.

- Cum? O robă purtată pe deasupra și încă una, un strai de corp și încă unul, așternuturile - toate sunt ale dumitale?

- Da, doar ale mele!

- Dar Binecuvântatul nu îngăduie decât trei veșminte! Deși învățătura lui Buddha îndeamnă la trai cât mai simplu, ai îngrămădit aici atâtea lucruri. Vino! Trebuie să te ducem în fața Magistrului!

Atunci când i-a văzut Magistrul i-a întrebat:

- De ce l-ați adus pe acest călugăr în fața mea, împotriva voii sale?

- Stăpâne, acest frate este bine chivernisit și strânge o mulțime de lucruri!

---

[50] Textual *kuțumbika* - mare proprietar și cap de familie.

[51] Nota 2 de la p. 23 a lui R. Chalmers: „Adică o strachină pentru cerșit, trei straie, o centură, un brici, un ac, o strecurătoare pentru apă”.

- Este adevărat că ești atât de înstărit precum spun ei?

- Da, Binecuvântatule.

- Dar de ce ai strâns aceste lucruri? Oare nu ți-am arătat cu asupra de măsură virtuțile măsurii, mulțumirii cu puțin, ale traiului în singurătate și stăruinței?

Mâniat de mustrarea Magistrului, călugărul a strigat:

- Atunci, de acum înainte voi umbla îmbrăcat astfel!

Și, smulgând de pe dânsul straiul de deasupra, a rămas îmbrăcat doar cu pânza care îi acoperea mijlocul.

Dar Magistrul l-a îmbărbătat:

- Oare nu ai fost tu cel care, în vremuri apuse, căuta buna cuviință cea temătoare de păcat? chiar dacă erai un duh al apei, nu ai încetat să cauți timp de doisprezece ani tocmai cuviința purtării! Atunci, cum poți să îți arunci veșmântul fără pic de rușine, după ce ai primit învățătura mea plină de miez?

Vorbele Magistrului l-au făcut să-și vină în fire și să se rușineze. S-a îmbrăcat iute cu roba, apoi s-a închinat cuviincios în fața Magistrului și s-a așezat mai departe de ceilalți.

Restul călugărilor au început să-l întrebe pe Binecuvântat despre ce era vorba, iar el i-a făcut să vadă limpede ceea ce re-nașterile le ascunseseră.

A fost odată pe când Brahmadatta domnea în cetatea Vārāṇasī din ținutul Kāsi. Bodhisatta se născuse fiul regelui și se numea de aceea Prințul Mahiṁsāsa[52]. Pe vremea când începuse să alerge prin casă, regelui i s-a născut

[52] Numele nu este explicat în dicționare, dar etimologia sa este probabil *mahiṁsa*+*āsa*$_4$. Substantivul *mahiṁsa*, cu variantele *mahisa/mahīsa*, este derivat din *mahā*=pământ, și a ajuns să însemne „bivol", însă sensul arhaic a fost „cel ce stă (culcat) pe pământ"; *āsa*$_4$ este forma arhaică de perfect la persoana a treia singular a verbului *atthi*=*a fi*. V. Rhys Davids s. vv. *mahisa* și *āsa*$_4$ Sensul aproximativ al numelui ar fi așadar „cel care a stat/a rămas pe pământ", în concordanță cu povestirea.

un alt fiu, pe care l-au numit Prințul Canda[53]; dar tot pe vremea când el începuse să alerge mama lui Bodhisatta a murit.

Regele și-a luat o altă soție, care a fost bucuria ochilor lui. Ea i-a născut un alt fiu, căruia i-au spus Prințul Suriya[54], iar regele - în marea sa bucurie că are încă un băiat - i-a făgăduit că îi va dărui orice îi va cere în numele copilului. Regina însă a lăsat împlinirea făgăduinței pe mai târziu, când va socoti că e vremea potrivită. După ce fiul ei a crescut, ea i-a spus regelui:

- Măria Ta, atunci când am născut băiatul, ai spus că pot cere un dar pentru el! Doresc să fie rege!

- Aceasta nu e cu putință! Am doi fii <mai mari>, strălucitori ca para focului; nu pot să dau regatul fiului tău!

Văzând însă că regina continua să stăruie zi după zi cerându-și darul, regele s-a temut ca aceasta să nu pună la cale o ticăloșie împotriva fiilor săi mai mari, așa încât într-o zi a poruncit să fie aduși în fața sa și le-a spus:

- Feții mei, atunci când s-a născut Suriya am făgăduit un dar, iar mama lui vrea acum regatul pentru el. Nu vreau să-i dau lui țara, dar femeile sunt rele din născare, așa că va plănui o mulțime de fapte viclene împotriva voastră. Ar fi mai bine să plecați în pădure, iar la moartea mea să vă întoarceți să domniți în cetate, care, după dreptate, e a voastră!

Spunând acestea, regele și-a sărutat pe frunți feciorii și, cu multe lacrimi și jeluindu-se, i-a făcut să plece de acasă. Dar pe când se furișau din palat au fost văzuți de Prințul Suriya care se juca în curte. Aflând ce se întâmpla, el s-a hotărât pe dată să-i însoțească și plecă împreună cu frații săi.

Cei trei frați au ajuns la muntele Himavan[55]; acolo, Bodhisatta s-a așezat la rădăcina unui copac aflat lângă drum și i-a spus celui mai mic dintre frați:

- Dragul meu Suriya, du-te până la iazul de colo, bea apă și scaldă-te, iar apoi adu-ne și nouă apă într-o frunză de lotus.

[53] Canda - din sanscritul *candra* - Lună, substantivul este masculin.
[54] Suriya=Soare.
[55] Masivul Himalaya.

Dar zeul Vessavaṇa[56] dăduse lacul în grija unui geniu al apei, căruia îi spusese:

- Poți să mănânci pe oricine intră în apa ta și nu știe ce este cu adevărat divin; nu ai putere asupra celor care știu, nici asupra celor de pe mal care nu intră în apă!

De atunci *yakka* îi întreba pe toți cei ce intrau în apă ce înseamnă „*devadhamma* - cu adevărat divin" și îi mânca pe toți cei care nu știau.

Suriya s-a dus la acel iaz necunoscând nimic despre toate acestea, astfel că *yakka* la prins și l-a întrebat:

- Știi ce înseamnă cu adevărat divin?

- Sigur: Soarele și Luna, a răspuns băiatul.

- NU știi - a zis demonul și l-a dus în adânc, întemnițându-l în sălașul lui.

Bodhisatta s-a gândit că prâslea întârzie prea mult, așa că l-a trimis pe Canda să vadă ce s-a întâmplat. Geniul din ape l-a prins și pe fratele mijlociu și l-a întrebat dacă el știe ce înseamnă cu adevărat divin.

- Știu, sigur că știu: cele patru zări - a răspuns prințul.

- NU știi - a spus *yakka*, apoi l-a dus în aceeași temniță din afund.

Deoarece și mijlociul întârzia să se întoarcă, Boddhisatta a fost sigur că s-a întâmplat ceva cu frații săi, așa că a mers pe urmele lor până la malul apei. A înțeles că un demon stăpânea iazul; și-a încins sabia, a luat arcul în mână și a început să aștepte.

Văzând că Bodhisata nu avea de gând să intre în apă, demonul a luat chipul unui pădurar și a venit să-i vorbească.

- Omule, ești ostenit de călătorie; de ce nu te scalzi, nu bei apă și nu îți faci o cunună din flori de lotus? Călătoria ta va fi mai plăcută după ce te odihnești.

Recunoscând demonul, Bodhisatta i-a spus:

---

[56] *vessavaṇa* - din sanscritul *vaiśravaṇa=fiul lui Viśrava* - patronimicul zeului Kubera. Zeu diform, el era stăpânul și distribuitorul bogățiilor lumii, al apelor și unul din paznicii Universului; în suita sa se aflau și geniile *yakṣās-* devenite în pāli *yakka*; v. Huet, s.vv. *Kubera* și *vaiśravaṇa*.

- Tu mi-ai prins frații.

- Într-adevăr.

- De ce?

- Pentru că oricine și orice ajunge în lac îmi aparține.

- Chiar toți?

- Ei, nu și cei care știu ce înseamnă cu adevărat divin; toți ceilalți sunt ai mei.

- Vrei cu adevărat să știi ce este divin?

- Da.

- Dacă e așa, îți voi spune eu ce înseamnă a fi cu adevărat divin.

- Spune-mi și eu ascult.

- Mi-aș dori să pot începe, dar sunt frânt de osteneală după lunga mea călătorie -a mai spus Boddhisatta.

Atunci *yakka* l-a îmbăiat, i-a dat de mâncare și apă de băut, l-a încununat cu flori, l-a parfumat cu miruri scumpe, iar l-a urmă l-a dus să se odihnească pe un pat, într-un foișor foarte frumos. Boddhisatta s-a așezat pe pat, apoi a spus demonului care stătea întins la picioarele sale:

- Ascultă acum și vei afla ce înseamnă a fi divin cu adevărat:

Sunt divini cu adevărat doar cei cu suflet nepătat

Care - mereu netulburați - fug de rău și de păcat!

Demonul a ascultat cu plăcere aceste vorbe și i-a spus lui Bodhisatta:

- Înțeleptule, îmi place versul tău, așa că îți voi da unul dintre frați; pe care îl alegi?

- Pe cel mai mic.

- Înțeleptule, deși cunoști prea bine ce înseamnă „divinul”, nu trăiești la înălțimea științei tale!

- De ce spui asta?

- Nu acorzi dreptul cuvenit fratelui mai în vârstă și îl alegi pe cel mai mic!

- Demone, îmi folosesc cum se cuvine știința despre divin! Din cauza acelui copil ne-am căutat noi adăpost în pădure: mama sa a cerut domnia pentru el de la tatăl nostru; regele nu a îngăduit așa ceva, dar ne-a dat voie să ne ascundem în pădure. Băiețandrul a venit cu noi și nici nu s-a gândit vreo clipă să se întoarcă înapoi. Nimeni pe lumea asta nu mă va crede dacă voi spune că l-a mâncat un *yakka*, din cauza asta trebuie să-l scap pe el cu orice preț!

- Minunat! Înțeleptule într-adevăr știi ce înseamnă a fi divin și urmezi propria-ți învățătură!

Demonul i-a adus pe amândoi frații și i-a dat lui Bodhisatta, pentru a-i dovedi mulțumirea sa. Atunci Bodhisatta a spus:

- Prietene, faptele rele din vieți trecute au făcut să te naști sub chip de demon care se hrănește cu carne și sânge! Deoarece și acum nu contenești să faci rău, răul acesta te va împiedica să scapi de nașterea în infern și de vieți și mai proaste. De acum înainte ar trebui să nu mai faci lucruri rele și du o viață plină de virtute.

După ce a îndreptat căile demonului, Bodhisatta s-a așezat în acel loc, trăind acolo până în ziua când a citit în stele că tatăl său a murit. Atunci a luat geniul din lac cu el și s-a întors la Vārāṇasī să cârmuiască țara. Pe Prințul Canda l-a făcut vicerege, iar pe Prințul Suriya mare hatman. A dat poruncă să se construiască o casă într-un loc frumos pentru spiritul din apă, având grijă ca el să primească mereu ghirlande alese, flori și merinde. Bodhisatta a domnit cu dreptate până la sfârșitul vieții, când a plecat să-și primească răsplata pentru faptele sale[57].

Terminându-și învățătura, Magistrul a rostit Adevărul, după care fratele a cules Fructele Primei Căi. A-tot-știutorul Buddha a făcut legătura între cele două povestiri, arătând și Nașterea:

---

[57] Se observă ușor că această jātaka are asemănări cu jātaka 461, Dasaratha-Jātaka, implicit cu poemul *Rāmāyaṇa*. Absența reginei Sītā transformă povestirea într-o variantă a temei „cei trei frați împărați”.

- Acest frate înstărit a fost în acele zile de demult yakka din lac, Ānanda[58] *a fost Prințul Suriya, Sāriputta*[59] *era Prințul Canda, iar EU am fost fratele cel mai mare Prințul Mahiṁsāsa.*

---

[58] Ānanda (=cel vesel/cel fericit) a fost vărul lui Buddha și unul dintre cei mai fideli discipoli ai acestuia. Timp de câteva decenii a fost sprijinul „Iluminatului" în ani săi de bătrânețe. A avut o viață foarte lungă și o memorie infailibilă, amintindu-și toate predicile mentorului său. Ānanda a jucat un rol esențial în crearea ordinului călugărițelor buddhiste. Al treilea ca importanță printre discipoli, după Sāriputta și Moggallāna, se remarca prin firea sa deosebit de jovială și prietenoasă. V. *EncBudd,*. vol. 1, pp. 16-17, 232.

[59] Sāriputta (forma sanscrită Śāriputra) a fost cel mai important dintre discipolii lui Buddha, dar a murit înaintea acestuia. Sāriputta este o poreclă (fiul lui Rūpasārī-mama sa), el numindu-se de fapt Upatissa. A fost venerat încă din timpul vieții ca arhat și viitor Bodhisatta. V. *EncBuddh,* vol. 2, pp. 749-750 și DPPN, vol. 2 pp. 1108-1118.

7. KAṬṬHAHĀRI-JĀTAKA

(Jātaka despre culegătoarea de vreascuri)

Această istorisire a fost spusă de Magistru pe când se afla în Jettavana, gândindu-se la povestea despre Vāsabhakhattiyā[60] *. Despre ea se spune că era fiica regelui Mahānāma Sakka cu o tânără sclavă pe nume Nāgamuṇḍa. Vāsabhakhattiyā a ajuns soția regelui din Kosala având cu acesta un fiu, numit Viḍūḍabha. Atunci când, într-un târziu, regele a aflat că în vinele ei curgea sânge de roabă, i-a lipsit atât pe ea cât și pe fiul ei de orice cinstire domnească*[61]*, iar de atunci încolo nici mama, nici fiul nu au mai ieșit din palat.*

Auzind aceste lucruri, Magistrul s-a dus într-o dimineață în zori la palat, împreună cu cinci sute de discipoli. S-a așezat în jilțul care i-a fost adus și l-a întrbat pe rege:

- Măria Ta, unde este Vāsabhakhattiyā?

Regele i-a spus ce s-a întâmplat.

- Dar, Măria Ta, a cui fiică este Vāsabhakhattiyā?

- A regelui Mahānāma, preacuvioase.

- Și cui a fost trimisă ca soție când a venit aici?

- Mie.

- Măria Ta, așadar ea este fiica unui rege, soția unui rege și are cu regele un fiu; de ce nu are acest fiu nicio putere în țara cârmuită de tatăl său?Demult, un rege care a avut un fiu dintr-o legătură întâmplătoare cu o femeie care culegea vreascuri, i-a dat acestuia domnia.

Regele a vrut să afle cum s-au întâmplat aceste lucruri, iar Buddha i-a deslușit cele ascunse de re-nașteri.

---

[60] Nr. 465-Baddasāla-jātaka. Pentru a face textul inteligibil am introdus câteva detalii din această povestire. Jātaka 465 susține că pentru Buddha avea importanță numai situația socială a tatălui, nu și cea a mamei.

[61] Au fost considerați sclavi, primind rațiile zilnice de mâncare potrivite cu această stare. Numele *vāsabhakattiyā* poate fi tradus „cea care pare că este nobilă”, *vāsa* având și sensul de „iluzie”. Sakka/Śākya erau rude cu Buddha, supranumele său *Śākyamuni* însemnând „înțeleptul din neamul Sakka”.

Demult, pe vremea când domnea în cetatea Vārāṇasī, regele Brahmadatta se plimba culegând flori și fructe, când a întâlnit o femeie care strângea vreascuri și cânta. Fermecat de frumusețea și glasul ei, regele s-a îndrăgostit pe dată de tânără. S-au iubit[62] și femeia a simțit cum rămâne grea de parcă ar fi fost lovită de trăsnetul lui Indra. Atunci când a spus aceasta regelui, Brahmadatta i-a dat inelul lui cu pecete grăindu-i astfel:

- Dacă va fi să naști o fată, vinde inelul acesta ca să o hrănești; dacă însă naști un băiat, adu-mi-l împreună cu pecetea domnească!

La vremea cuvenită, femeia l-a născut pe Bodhisatta. Atunci când acesta a ajuns la vârsta la care putea să umble, mama a auzit un strigăt venit de la locul unde se jucau copii:

- Cel-fără-tată[63] m-a lovit!

Auzindu-se chemat astfel, Bodhisatta a alergat la maică-sa și a întrebat-o:

- Mămico, cine e tatăl meu?

- Dragul meu copil[64], tu ești fiul regelui din Vārāṇasī.

- Cum se poate dovedi acest lucru?

- Scumpule, regele mi-a dat inelul lui cu pecete atunci când s-a despărțit de mine și mi-a spus: „Dacă va fi să naști o fată, vinde inelul acesta ca să o hrănești; dacă însă naști un băiat, adu-mi-l împreună cu pecetea domnească”.

- Atunci, mămico, de ce nu mă duci la tata?

Văzând că fiul ei era atât de hotărât, femeia s-a dus cu el la porțile palatului, unde a rugat să fie îngăduită în fața regelui. A fost lăsată să intre, iar ea a îngenuncheat înaintea craiului, zicând:

- Acesta este fiul tău, Măria Ta!

---

[62] Robert Chalmers arată că termenul din original -*muhttikāya*- poate fi înțeles „au conviețuit o scurtă vreme”, v. n. 1 de la p. 28.
[63] Nippitika.
[64] *Tāta* din original este un terment care arată afecțiunea față de persoana căreia i se adresează; vechimea sa este foarte mare, iar folosirea sa neîntreruptă - din textele vedice, prin marile poeme sanscrite, până în pāli. Deoarece se poate referi atât la tineri cât și la vârstnici, echivalarea sa variază după caz: dragul meu, fătul meu, fata mea, astfel încât să clarifice relația dintre interlocutori.

Regele știa prea bine că era adevărul adevărat, dar îi era rușine de curteni, așa că a răspuns:

- Nu e odrasla mea!

- Dar aceasta e pecetea ta, mărite rege! Nu se poate să nu o recunoști!

- Nu e nicidecum sigiliul meu!

Atunci femeia a spus:

- Măria Ta, nu mai am alți martori în afară de adevăr! De aceea, dacă tu ești tatăl copilului meu, fie ca el să plutească în aer, iar dacă nu, să cadă pe pământ și să se zdrobească!

Zicând acestea, l-a luat pe Bodhisatta și l-a aruncat în sus. Bodhisatta a început să plutească, ținându-și picioarele încrucișate sub dânsul; cu o voce încântătoare a spus stihurile următoare:

Vlăstarul tău eu sunt, mărite crai - de mine tu ai grijă! Doar

un rege se-ngrijește de ceilalți, dar și mai mult de fiul său!

Auzind adevărul rostit din aer de către Bodhisatta, regele a întins brațele strigând:

- Vino băiete! Doar eu - și nimeni altcineva - te voi hrăni și voi avea grija ta!

S-au înălțat atunci o mie de brațe ca să-l primească pe Bodhisatta, însă el s-a lăsat lin în poala regelui. Acesta l-a făcut vice-rege, iar pe mama lui Bodhisatta a luat-o de soție, făcând din ea regină.

După moartea tatălui său, prințul a domnit cu numele de Kaṭṭhavāhanarāja - adică Regele care cară vreascuri; după ce a domnit cu dreptate, a plecat să-și primească răsplata pentru faptele sale.

Terminându-și învățătura pentru regele din Kosala, Magistrul a făcut legătura dintre cele două povestiri, arătând și Nașterea:

- Mahāmāyā[65] *a fost mama din zilele de odinioară, regele Suddhodana*[66] *a fost tatăl, iar EU am fost Kaṭṭhavāhanarāja.*

[65] Mama lui Buddha.
[66] Tatăl lui Buddha.

8. GĀMANI-JĀTAKA

(Jātaka despre regele Gāmani)

Este identică, exceptând versurile de final cu jātaka 462- SAṀVARA-JĀTAKA[67]. Povestea a fost spusă pentru un călugăr care nu se mai străduia să sporească întru credință.

Deoarece a ascultat învățăturile primite de la Bodhisatta, prințul Gāmani[68] a fost ales rege de către cei o sută de frați ai săi, deși era cel mai tânăr dintre toți. Partea care diferă este următoarea:

Așezat sub umbrela albă și înconjurat de cei o sută de frați, Gāmani și-a privit slava gândindu-se: „Toată măreția de care mă bucur o datorez învățătorului meu". Plin de bucurie el a rostit versurile

Tot ce-și doresc culeg acei ce nu-s mânați de grabă;

Slava venită la timpul cuvenit, Gāmani, este partea ta!

Șapte sau opt zile mai târziu, ceilalți frați au plecat pe la casele lor. După ce a domnit cu dreptate, regele Gāmani s-a dus să fie răsplătit după faptele sale. Boddhisatta a plecat și el să își primească răsplata.

Terminându-și învățătura, Magistrul a rostit Adevărurile, iar când a terminat de vorbit, fratele cel slab în credință a ajuns la starea de Arhat. Magistrul a făcut apoi legătura dintre cele două povestiri, arătând Nașterea.

---

[67] *saṁvara* reprezintă efortul de a se controla, de a se abține de la ceva prin virtute, atenție concentrată, intuiție, răbdare, efort; v. Rhys Davids, s.v. *saṁvara* și cuvintele compuse cu el.

[68] Nume derivat din *gāmaṇī* - căpetenie, șef, unele manuscrise având chiar varianta ortografică *Gāmaṇī*-, v. ed. Viggo Fusbøll, vol. 1, p. 136, n. 7.

9. MAKHĀDEVA-JĀTAKA

(Jātaka despre regele Makhādeva)

Această istorisire a fost povestită de către Magistru pe când se afla în Jetavana cu privire la Marea Renunțare, aceasta din urmă fiind arătată în Nidāna-Kathā.

Tocmai când frații călugări slăveau Renunțarea <la bunurile lumești>a Stăpânului Înțelepciunii, el a intrat în Sala Adevărului și s-a așezat pe jilțul său.

Magistrul i-a întrebat:

- Despre ce anume vorbiți, frați călugări, adunați aici la sfat?

- Nu făceam decât să slăvim mărita voastră Renunțare.

- Dar fraților, nu numai atunci a renunțat Tathāgata la lume, ci a mai făcut-o și în vremuri demult apuse!

Atunci frații l-au rugat pe Buddha să le arate înțelesul spuselor sale, iar el le-a arătat ceea ce re-nașterile ascunseseră minților lor.

Demult de tot, în cetatea Mithilā din regatul Videha[69] stăpânea regele Makhādeva[70], un om drept care domnea cu dreptate. El trăise trei vârste de câte 84 000 de ani întâi ca prinț vesel și fără griji, apoi regent, iar în cele din urmă rege[71]. După ce trăise vreme atât de îndelungată, într-o bună zi i-a poruncit bărbierului său:

- Să-mi spui când vei vedea că am primul fir de păr cărunt!

Ani și ani trecură de atunci, până când bărbierul văzu în cele din urmă un singur fir de păr argintiu în coama neagră ca pana corbului din capul regelui:

- Stăpâne, am găsit un fir cărunt!

---

[69] Mithilā din Videha este locul unde s-a născut prințesa Sītā, soția lui Rāma.

[70] Numele este sanscrit: „zeul sacrificiului ritual". Pentru *makha-* v. Monier Williams, p. 772, col. 1, în cuvintele compuse având forma *makhā-*. *Deva* este și o formă de adresare respectuoasă față de un suveran.

[71] Avea deci 252 000 de ani.

- Smulge-l prietene și pune-mi-l în palmă!

Bărbierul l-a smuls cu o pensetă de aur și l-a dat regelui.

Regele mai avea de trăit încă alți 84 000 de ani, totuși s-a tulburat adânc la vederea acelui unic fir de păr cărunt. Dintr-o dată i se părea că zeul morții se și aplecase deasupra lui sau că era închis într-o colibă făcută din frunze care ardeau în vâlvătăi. Se mustra singur strigând:

- Makhādeva, om fără minte! Ai încărunțit înainte de a reuși să scapi de păcatele trupești!

Tot gândindu-se la firul de păr alb au început să-l treacă sudorile, hainele îl stânjeneau și nu le mai putea răbda.

- Voi renunța la lume chiar astăzi și voi deveni călugăr - se hotărî el în cele din urmă.

I-a dăruit bărbierului un sat bogat, care aducea un venit de o sută de mii de monede, apoi l-a chemat la sine pe fiul său cel mai mare și i-a grăit astfel:

- Fiule, am încărunțit; asta înseamnă că am ajuns la bătrânețe. Am avut parte din plin de bucuriile vieții; acum vreau să mă bucur de cele divine - e vremea să renunț la lume. Ia pe umerii tăi domnia, iar eu îmi voi face sălașul în păduricea numită „Crângul de mango al lui Makhādeva”.

Pe când el se hotărâse să trăiască viață de călugăr, sfetnicii s-au apropiat de el și l-au întrebat:

- Măria Ta, din ce pricină vrei să te faci călugăr?

Luând în mână firul de păr cărunt, regele le-a spus sfetnicilor aceste stihuri:

Acest fir de păr cărunt ivit în capul meu, e însuși

Trimisul morții, un tâlhar ce zilele îmi fură. Așadar,

Sosit-a clipa să las în urmă lumeștile plăceri

Ca să apuc pe drumul sihăstriei, către pace.

După ce a rostit aceste vorbe a lăsat domnia și chiar în aceeași zi a devenit un eremit. A sălășluit în Crângul de mango al lui Makhādeva vreme de 84 000 ani,

ajungând să nutrească în sine Cele Patru Stări Desăvârșite, iar când a murit stăpânea cunoașterea deplină și neștirbită, astfel că s-a născut din nou în Brahmaloka. S-a scurs o vreme, apoi a ajuns din nou rege în Mithilā, numindu-se atunci Nimi[72]. După ce și-a adus la un loc familia risipită, el s-a sihăstrit iar în același Crâng de Mango, atingând Cele Patru Stări Desăvârșite, pentru a ajunge încă o dată în Brahmaloka.

După ce a întărit încă o dată spusa că mai renunțase la vremelnicia lumii și în veacurile demult trecute, Magistrul a rostit la încheierea învățăturii cele patru adevăruri. Unii dintre cei de față au văzut deschizându-se în fața lor Prima Cale, alții Cea de a Doua, iar câțiva Cea de a Treia Cale. După ce a făcut legătura dintre cele două povestiri, Magistrul a încheiat arătând și Nașterea:

- Pe atunci Ānanda era bărbierul, Rahula era fiul regelui, iar EU eram regele Makhādeva.

[72] V. nr. 541 Nimi-Jātaka.

10. SUKHAVIHĀRI-JĀTAKA

(Jātaka despre viața fericită)

Această povestire a fost istorisită de Magistru în crângul de mango de lângă cetatea Anūpiya despre Venerabilul[73] *Bhaddiya, care se alăturase călugărilor împreună cu alți șase tineri nobili, printre care se afla și Upāli*[74].

Dintre ei, Venerabilii Bhaddiya, Kimbila, Bhagu și Upāli au atins starea de arhați, Ānanda thera a atins întâia Cale, Anuruddha thera a devenit a-tot-văzător, iar Devadatta a primit puterea de a se pierde în extazul mistic[75] *(viața anterioară a acestuia se găsește expusă amănunțit în Khaṇḍahāla-jātaka).*[76]

Venerabilul Bhaddiya se gândea adesea la teama cu care se păzea de toți și de toate odinioară, pe vremea domniei sale. Deși era înconjurat de nenumărați străjeri, tresărea chiar și în culcușul său regesc de la caturile de sus ale palatului. Punea toate acestea la un loc și le cântărea cu lipsa de frică de care se bucura acum, când ajunsese arhat și când putea să colinde încoace și încolo, prin păduri și prin pustietăți; după ce le cumpănea bine, nu se putea opri să strige:„O,ce fericire! O,ce fericire!”

---

[73] Echivalentul cuvântului englez Elder care traduce literal termenul pāli *thera-bătrân*, v. mai sus jātaka nr. 5. Bhaddiya Kāḷigodhāputta era cel mai însemnat dintre călugării de origine aristocratică: el s-a născut într-o familie de rajahi Śākya, domnind peste propriul principat înainte de a intra în ordinul budist. V. DPPN, vol. 2, p. 358, s.v. Bhaddiya Thera. Bhaddiya= fericitul, norocosul; Kāḷigodhāputta= fiul lui Kāḷigodhā.

[74] Unul dintre cei mai importanți discipoli din prima generație de călugări. S-a născut într-o familie de bărbieri aflați în slujba dinastiei Śākya; atunci când mai mulți prinți s-au alăturat lui Buddha, el i-a însoțit. Era considerat o autoritate în domeniul disciplinei monastice, iar mai târziu a ajuns arhat. V. *EncBuddh.*, vol. 2, p. 870, s.v. Upāli și DPPN, vol. 1, p. 408, s.v. Upāli Thera 1.

[75] Termenul din textul pāli este *jhāna*, pe care Rhys Davids îl explică drept o formă de meditație cu patru stadii: 1. Misticul își eliberează mintea, concentrându-se asupra unui singur lucru (de ex. vremelnicia tuturor lucrurilor), pe care îl analizează logic; 2. Apoi se ridică deasupra gândirii logice, experimentând bucurie și relaxarea trupului și minții; 3. După această stare ajunge la o stare de eliberare; 4. Atinge luciditatea pură a minții și echilibrul inimii. Un text citat de Davids definește acest nivel drept: „*inima lui este astfel senină, purificată, pătrunsă de lumină, educată, golită de rău, suplă, gata de acțiune, statornică și netulburată*”.

[76] Jātaka nr. 542. Traducerea încearcă să se apropie pe cât posibil de sensul din ediția Fusbøll, vol. 1, p. 140; textul povestirii 542 nu se referă decât la Devadatta, de aceea nu trebuie creată impresia că toți cei șase au fost eroii respectivei jātaka. Se observă că Devadatta nu este considerat *thera-venerabil*; introducerea sa în povestire, precum și a celorlalți cinci discipoli, este cu totul arbitrară, singurul care are un rol de jucat fiind Bhaddiya.

Auzindu-l, ceilalți călugări s-au dus la Buddha și i-au spus:

- Bhaddiya thera își strigă cu glas tare fericirea pe care a atins-o!

- Nu e prima dată când Baddhiya are o viață fericită; viața lui a fost la fel de fericită și în zilele de demult - a zis Buddha.

Atunci călugării l-au rugat să le deslușească cele spuse, iar Buddha le-a arătat limpede ceea ce re-nașterea ascunsese înțelegerii lor.

Pe când Brahmadatta domnea în Vārāṇasī, Bodhisatta s-a născut ca brahman bogat din ținuturile de la miază-noapte. Atunci când a înțeles tot răul care izvora din setea de bunuri și mulțimea de binecuvântări care însoțeau renunțarea la cele lumești, el a renunțat la bunurile lumii și s-a dus în Himalaya. Acolo a trăit ca sihastru, ajungând să atingă cele opt *samāpatti*[77] . Numărul discipolilor lui a crescut mult, ajungând la cinci sute. Odată, în anotimpul ploilor, a coborât din Himalaya împreună cu învățăceii săi pentru a strânge danii din sate și orașe, încheindu-și călătoria la Vārāṇasī. Acolo s-a sălășluit în grădina rajahului, bucurându-se de dărnicia acestuia.

După ce au trecut patru luni, Bodhisatta s-a dus la rege ca să-i spună rămas bun, dar regele i-a vorbit astfel:

- Preacucernice, ești om în vârstă, de ce oare trebuie să te duci până în Himalaya? Trimite-ți învățăceii acolo, iar tu rămâi locului aici.

Bodhisatta i-a încredințat pe cei cinci sute grijii celui mai vârstnic dintre discipolii săi grăindu-i:

- Du-te cu aceștia până în Himalaya, eu rămân aici.

Acest ucenic fusese cândva un rege care domnise peste o țară mare, dar lăsase totul pentru a deveni călugăr. Ajungând să-și stăpânească mintea prin meditație, el atinsese cele opt *samāpatti*. Pe când se afla cu ceilalți în Himalaya, a început să tânjească după magistrul său, așa că într-o zi le-a spus celorlalți:

---

[77] *Samāpatti* -„un stadiu al meditației... cele opt obiective de atins cuprind cele patru *jhāna*, domeniul spațiului infinit, cel al conștiinței infinite, cel al neantului și cel al nici-conștienței-nici-inconștienței”-Rhys Davids, s.v.

- Rămâneți cu bine, mă voi întoarce de îndată după ce mă voi închina smerit în fața magistrului nostru.

Zis și făcut; a călătorit până la învățătorul său, s-a plecat cuviincios și cu dragoste în fața lui, apoi a întins o rogojină și s-a lungit lângă dânsul.

Tocmai atunci a sosit și regele, care voia să-l vadă pe sihastrul din grădină. I-a dat ziua bună, apoi s-a așezat de cealaltă parte a lui Bodhisatta.

Deși îl văzuse pe rege, vârstnicul învățăcel nu a catadicsit să se ridice de jos, ci continua să stea întins, strigând cât îl ținea gura „O, ce fericire! O, ce fericire!”

Supărat pe sihastrul care nu se ridicase în fața sa, regele a grăit către Bodhisatta:

- Preacuvioase, călugărul acesta a mâncat pesemne până s-a săturat, altfel nu ar continua să zacă fericit acolo și să scoată asemenea strigăte!

- Măria Ta, pe vremuri acest ascet a fost rege ca și Luminăția Ta; acum, el își aduce aminte că, pe timpul când era mirean și se bucura de toată fala și slava aceea, fiind înconjurat de mulțime de străjeri înarmați, nu cunoștea fericirea de care se bucură acum. Este fericirea vieții de ermit, adusă de pătrunderea înțelesului lucrurilor, care îl face să exclame astfel!

Bodhisatta a adăugat și versurile acestea, pentru a-l învăța pe rege adevărul:

Acela care nu-i nici păzit de alții, nici el de alții nu se teme -

Să știi Măria Ta - trăiește fericit și liber de cătușele dorinței

Regele, împăcat de această învățătură, i-a salutat, apoi a plecat spre palatul său. După cuvenita închinare înaintea magistrului, învățăcelul s-a întors în Himalaya. Bodhisatta a continuat să viețuiască acolo, păstrându-și întreaga putere de pătrundere până în clipa cea din urmă, astfel că a renăscut în Brahmaloka.

Terminând această istorisire, Magistrul a făcut legăturile între cele două povestiri, arătând și Nașterea:

- Venerabilul Baddhiya era învățăcelul din acele zile, iar EU eram Magistrul acelor discipoli.

11. LAKKHAṆA-JĀTAKA

(Jātaka despre cerbul norocos)[78]

Această povestire a fost spusă de către Magistru despre Devadatta în jungla de bambus[79] *de lângă Rājagaha. Istorisirea despre viața lui Devadatta va fi cuprinsă în Khaṇḍahāla-jātaka, Cullahaṃsa-jātaka și Samuḍda-vāṇija-jātaka*[80] *. Pe atunci Devadatta făcuse o schismă printre călugări, deși nu reușise să impună cele Cinci Reguli Fundamentale*[81]*, plecând cu 500 de călugări să se așeze la Gayāsīsa*[82]*. După un timp acelor frați le-a venit mintea la cap, iar Magistrul -cunoscând aceasta- i-a chemat la sine pe doi dintre cei mai de seamă învățăcei*[83]*și le-a spus:*

- Sāriputta, cei cinci sute de învățăcei ai tăi care au fost duși pe căi greșite de către Devadatta au ajuns la o înțelegere mai bună a lucrurilor. Du-te la ei cu câțiva călugări, luminează-i predicându-le adevărul, vorbește-le despre Căi și Roadele acestora, apoi adu-iînapoi pe acești rătăciți.

Au pornit într-acolo, le-au predicat adevărul, le-au luminat mințile vorbindu-le despre Căi și Roadele lor, iar a doua zi în zori s-a întors cu ei la Veḷuvana. Pe când Sāriputta se închina după cuviință în fața Magistrului, ceilalți călugări îl lăudau pe acel Venerabil.

---

[78] Povestirile 11-38 au drept personaje principale animale și păsări, putând fi considerate fabule.

[79] Textual: *Veḷuvana* - considerat de Viggo Fausbøll drept toponim, pe care Robert Chalmers îl traduce „păduricea de bambus”. Dicționarul Rhys Davids s.v. arată însă că *vana* poate însemna și junglă, ceea ce în acest caz pare un termen mai potrivit în limba română.

[80] Povestirile numerele 542, 533 și 466.

[81] După n. 1 de la p. 34 a lui R. Chalmers aceste *pañca vatthūni* erau următoarele:1. Călugării trebuiau să trăiască întreaga viață numai în pădure; 2. Să trăiască numai din danii primite în spații deschise - nu în clădiri; 3. Hainele lor trebuiau să fie zdrențe culese din gunoi; 4. Să locuiască sub copaci, niciodată sub un acoperiș; 5. Să nu mănânce niciodată carne sau pește. Rigurozitatea acestor prevederi avea rolul să umbrească învățăturile mai moderate predicate de Buddha, rivalul veșnic al lui Devadatta. Bineînțeles că ele nu au putut fi urmate ad litteram prea mult timp - de aici și revenirea dizidenților la matcă; de altfel, în jātaka 466 se sugerează că de la separarea lui Devadatta până când acesta a fost înghițit de tartarul Āvici s-au scurs doar nouă luni.

[82] Gaya - numele unei localități din statul Bihar, celebru loc de pelerinaj budist, astăzi Bodhgayā; *gaya* = „bogăție” - v. Huet, s.v.; compusul *Gayāsīsa* înseamnă „Gaya de Sus”.

[83] Este vorba de Sāriputta, despre care v. nota 59, și Moggallāna. Deși numai Sāriputta este numit în text, alte surse arată că și celălalt discipol a contribuit decisiv la reîntoarcerea schismaticilor la matcă - v. nota lui Robert Chalmers la p. 35.

- Stăpâne[84]*, strălucită slavă a câștigat astăzi fratele nostru mai vârstnic Dhammasenāpati*[85] *pentru că s-a întors cu 500 de călugări, iar Devadatta a rămas fără discipoli*[86]*!*

- Aceasta nu este prima dată când slava l-a însoțit pe Sāriputta atunci când se întorcea împreună cu o mulțime de rude - s-a întâmplat și în vremuri de mult apuse; nu e nici prima oară când Devadatta rămâne fără prieteni - a mai fost aceasta în acele zile de demult!

Atunci frații călugări l-au rugat pe Buddha să-și facă înțeleasă spusa, iar Magistrul le-a arătat limpede ceea ce re-nașterea le ascunsese.

A fost odată un rege care domnea în Rājagaha din Magadha, iar în vremea aceluia Bodhisatta a venit pe lume sub chipul unui cerb. El trăia în pădure, fiind căpetenie peste o mie de cerbi, și avea doi pui numiți Lakkhaṇa [87] și Kāla[88]. Atunci când a ajuns împovărat de ani, tatăl a împărțit turma în două, fiecare dintre fii primind în grijă câte cinci sute de cerbi.

Atunci când se apropie timpul recoltei, iar lanurile bogate sunt încă nestrânse pe câmpurile din Maghada, e o vreme plină de primejdii pentru cerbii din pădurile înconjurătoare. Țăranii sunt hotărâți să ucidă orice animal care le dijmuiește recolta, așa că sapă gropi adânci în care înfig țepușe, fac capcane cu bolovani care strivesc, pun lațuri sau scornesc alte lucruri meșteșugite cărora mulți cerbi le cad pradă. Din această pricină Bodhisatta, văzând că sosise timpul să se strângă recolta, a trimis după cei doi fii ai săi, cărora le-a grăit astfel:

- Dragii mei, e vremea când lanurile sunt coapte pe câmpuri, iar mulți cerbi își găsesc sfârșitul. Noi, cei bătrâni, vom rămâne locului și ne vom

---

[84] Echivalare aproximativă pentru *bhanta* din original, formă de adresare respectuoasă, aici către Buddha. Epitetul implică recunoașterea faptului că persoana căreia i se adresează a re-născut, deci are calități deosebite.

[85] *Dhammasenāpati=Generalul Dharmei*, epitet al lui Sāriputta; Robert Chalmers îl traduce „Captain of the Truth”, iar în Rhys Davids - Fausbøll, p.195, este interpretat drept „the Minister of Righteousness”.

[86] Afirmația este contrazisă în jātaka 466, unde se spune că Devadatta a dus la pierzare 500 de familii-v. vol 4, pp.98-99.

[87] Lakkhaṇa este forma pāli pentru sanscritul Lakṣmaṇa; sensul este „prevestire fericită”-Huet sau semn prevestitor pe trup - în special favorabil - după Rhys Davids. Sensul aproximativ este „Norocosul”, așa cum îl interpretează și Chalmers care îl echivalează prin Luckie. Este și numele fratelui lui Rāma - v. nr. 461, *Dasaratha-jātaka.*

[88] Kāla= întunecat, negru; Chalmers îl traduce Blackie.

descurca într-un fel sau altul. Voi însă trebuie să porniți cu turmele voastre sus, pe cărări de munte, și să nu vă întoarceți până când oamenii nu își vor termina de strâns recolta!

- Prea bine, au zis cei doi fii, plecând pe dată fiecare cu ceata lui.

Numai că locuitorii știu prea bine când pornesc cerbii spre munte și când se întorc, așa că stau ascunși de-a lungul drumului și îi săgetează, vânând pe mulți dintre ei. Prostănacul de Kāla nu cunoștea vremea potrivită pentru călătorie sau pentru odihnă, punându-și ceata să meargă din zori de zi până în amurg, chiar pe lângă așezările oamenilor, iar țăranii au omorât pe mulți dintre ai lui, fie din ascunzișuri, fie chiar ieșind în fața lor. Nebunia lui Kāla a făcut ca numai un mic număr de cerbi să ajungă până în adăpostul pădurii de la munte.

Pe de altă parte, Lakkhaṇa era învățat, ager la minte și iscusit în toate, astfel că nu se apropia de sate, iar ceata lui nu călătorea în timpul zilei, nici când ziua și noaptea se îngânau, ci numai în miezul întunecat al nopții - de aceea nu a pierdut nici măcar un singur cerb din ceata sa.

Timp de patru luni cei doi frați au rămas la munte, de unde s-au întors abia când toate recoltele au fost strânse. Kāla s-a purtat la fel de nechibzuit ca prima dată, astfel că a pierdut și restul cetei, rămânând până la urmă cu totul singur; Lakkhaṇa s-a înfățișat însă în fața părinților săi cu toți cei cinci sute de cerbi care erau în grija lui. Văzând cum s-au înapoiat fii săi, Bodhisatta a rostit o strofă plină de înțelepciune:

Cel drept și blând răsplata își primește pe deplin- [89]

Lakkhaṇa rudele acasă își aduce în pas lin

Dar Kāla se întoarce singur, fără ceată, și sărman.

Astfel și-a întâmpinat Bodhisatta feciorii; a mai trăit încă până la o vârstă foarte înaintată, după care s-a dus să își primească răsplata potrivită cu faptele sale.

---

[89] Rhys Davids consideră că versul acesta provine de la altă jātaka, deoarece nu are nicio legătură cu povestirea de față; v. Rhys Davids - Fausbøll, p. 197, n. 1.

După ce a încheiat istorisirea, Magistrul a spus încă o dată că slava lui Sāriputta și înfrângerea lui Devadatta semănau cu acelea din vremea de demult, arătând legătura dintre povestiri și vădind Nașterea:

- Devadatta era Kāla în acele zile, însoțitorii lui erau cei din ceata lui Kāla; Sāriputta era Lakkhaṇa, cei din ceata lui fiind învățăceii lui Buddha; mama lui Rāhula era ciuta mamă, iar EU eram cerbul tată.

12. NIGRODHAMIGA-JĀTAKA

(Jātaka despre cerbul numit Smochin)

<Povestire cadru foarte detaliată despre viața pioasei mame a venerabilului numit Prințul Kassapa. Fiică a unui bogat neguțîtor din Rājagaha, ea a fost atrasă încă din adolescență de viața ascetică, dar s-a lovit de opoziția părinților, care o forțează să se mărite. Soțul este contrariat de austeritatea femeii, astfel că, după un timp, îi permite să se călugărească - niciunul dintre ei nu bănuia că era însărcinată. Starea ei fiind observată de celelalte călugărițe, ajunge să fie acuzată de imoralitate. Devadatta vrea să o alunge, dar Buddha o salvează, cerând să fie examinată de personalități cu bun renume printre budiști. Nevinovăția femeii este recunoscută, iar copilul care se naște este crescut în palatul regal - de aici supranumele de Prințul Kassapa. El a devenit un neîntrecut predicator budist. După mulți ani, călugării își aminteau într-o după-amiază cele întâmplate, lăudându-l pe Buddha pentru clarviziunea și caritatea sa, prin contrast cu atitudinea nemiloasă a lui Devadatta.>[90]

- Nu este prima dată fraților călugări când Tathāgata s-a dovedit limanul de adăpost și salvatorul acestora doi; s-a întâmplat la fel în zile demult apuse, a spus atunci Buddha.

Atunci călugării l-au rugat să le arate limpede ce înseamnă cuvintele lui, iar el i-a făcut să vadă ceea ce re-nașterea le ascunsese.

Demult de tot, pe când Brahmadatta domnea în Vārāṇasī, Bodhisatta s-a născut sub forma unui cerb. [91] La naștere era mare cât un mânz, avea blana aurie și ochii precum două nestemate rotunde, coarnele îi sclipeau ca argintul,

---

[90] Textul lui Chalmers este prelucrat și diferă de cel al ediției pāli, atât în introducere cât și în unele părți ale povestirii propriu-zise.

[91] Preferința pentru cerbi în aceste jātaka se explică prin faptul că *miga* - forma pāli a sanscritului *mṛga* - poate însemna nu numai cerb, dar și animal sălbatic în general.

gura părea a fi din catifea stacojie, iar copitele din lac strălucitor, coada lui semăna cu a yacilor din Tibet.

Acum avea cinci sute de însoțitori, iar în pădurea în care viețuia i se spunea Nigrodhamigarājā[92]. Aproape de el trăia un alt rege al cerbilor numit Sākhamiga[93], având o suită la fel de mare.

În acele zile Brahmadatta era un vânător împătimit și mânca la fiecare masă feluri din carne. Zi de zi el își strângea supușii -fie ei țărani sau orășeni - pentru a-l însoți la vânătoare, nelăsându-i să își vadă de treburile lor.

Oamenii au chibzuit între ei astfel: „Regele nostru nu ne lasă să muncim. Ar trebui să semănăm iarbă și să aducem apă în parcul regesc, ca să momim acolo câțiva cerbi, apoi să închidem porțile și să-i prindem, pentru a-i da regelui!"

Așa că au semănat iarbă, au adus apă în parc și au deschis larg porțile. Au chemat în ajutor târgoveții, apoi au intrat în pădure, înarmați cu ciomege și fel de fel de arme, căutând cerbii. Se gândeau: „Ar fi bine să-i înconjurăm, pentru a-i lua pe nepregătite", așa că au dat ocol, cuprinzând cam o poștă din pădure. În partea aceea de codru trăiau cetele celor doi regi - Nigrodhamiga și Sākhamiga.

Gonacii au început să lovească tufișurile și copacii, să bată în pământ cu bâtele. După ce au scos cerbii din ascunzișuri, au început să-i mâne, făcând larmă mare, lovindu-și săbiile, sulițele și arcurile, până au izbutit să-i ducă în parc, apoi au închis porțile.

S-au dus după aceea la rege, căruia i-au grăit:

- Măria Ta, ne scoți zi de zi la vânătoare, împiedicându-ne să ne câștigăm traiul! Am strâns o mulțime de cerbi din pădure în parcul tău - de acum hrănește-te cu *aceștia*!

Regele s-a dus pe dată în parc; de îndată ce a văzut cei doi cerbi de aur, a poruncit ca viețile lor să fie cruțate.

---

[92] Nigrodha -banyan, smochin indian (*Ficus sp., Ficus benghalensis*). Banyan este astăzi o denumire generică pentru toate speciile de smochin din subcontinentul indian. Nigrodhamigarājā = Smochin, Regele Cerb. Rhys Davids - Fausbøll, p. 205 traduce: „the King of the Banyan Deer".

[93] Sākha= ramură, creangă, Robert Chalmers îl traduce „Branch"; Rhys Davids *loc. cit.*, p. 206 îl echivalează prin „Monkey"=maimuță.

De atunci încolo, regele vâna uneori el însuși un cerb; alteori bucătarul curții săgeta un căprior. Sărmana vietate începea să gonească de frica morții atunci când vedea arcul, dar -după ce era rănită o dată sau de două ori- puterile îi scădeau și era măcelărită. Cerbii i-au spus acestea lui Bodhisatta, iar el l-a chemat pe Sākha. I-a vorbit astfel:

- Prietene, după cum știi toți cerbii sunt sortiți măcelului; deși nu pot scăpa, ar trebui să nu sufere fără rost de pe urma rănilor. De acum încolo, hai să tragem la sorți - într-o zi din ceata mea, în alta din a ta - iar cel pe care a căzut năpasta să se ducă singur la butucul măcelarului, fără să mai rănit.

- Ne-am înțeles, a răspuns Sākha.

De atunci înainte, cerbul căruia îi venise rândul se ducea singur și își pleca gâtul pe butuc, iar bucătarul venea să îi taie capul, mulțumindu-se doar cu acela îl aștepta acolo.

S-a întâmplat ca într-o zi sorții să cadă pe o căprioară, din ceata lui Sākhamiga, care purta un pui în pântece. Ea l-a rugat pe Sākha:

- Stăpâne, voi avea un pui! După ce îl voi naște vom fi doi care vom fi trași la sorți; îngăduie să fiu trecută cu vederea rândul acesta!

- Nu pot să arunc năpasta ta asupra altuia! Îndură-ți soarta - piei din fața mea!

Negăsind îndurare la Sākha, sărmana căprioară s-a dus la Bodhisatta, căruia i-a povestit totul. El i-a răspuns:

- Prea bine; du-te în pace! Voi face în așa fel încât să fii iertată de data aceasta.

Apoi s-a dus el însuși să își pună capul pe butuc. Dar bucătarul a început să strige:

- Ce înseamnă asta? E regele cerbilor, de care nu am voie să mă ating!

A alergat într-un suflet să îl înștiințeze pe rege. De îndată ce a auzit vestea, regele s-a urcat în carul lui de luptă și s-a dus la bucătărie însoțit mulțime de curteni.

- Rege al cerbilor, prietene, oare nu ți-am dăruit viața? De ce ai venit aici?

- Măria Ta, să nu crezi că îți nesocotesc darul! A venit la mine o căprioară care va avea un pui să mă roage să o cruț, trimițând pe altcineva în locul ei. Nu se cuvenea să arunc sorțul nenorocos pe altcineva și să-l dau pieirii, așa că am venit eu însumi în locul acelei căprioare.

- Rege aurit al cerbilor, nu am întâlnit niciodată printre oameni pe cineva atât de plin de milostivire, dragoste și îndurare! Ridică-te! Vă cruț viețile -atât ție, cât și ei!

- Dar ce se va întâmpla cu ceilalți cerbi, chiar dacă noi vom scăpa cu viață, o, rege al oamenilor?

- Le voi cruța și lor viețile, prințe!

- Numai celor din țarcul din parc? Dar ce se va întâmpla cu ceilați cerbi?

- Vor rămâne și ei în viață.

- Măria Ta, cerbii sunt în siguranță; dar celelalte vietăți cu patru picioare?

- Rege al cerbilor, le dăruiesc și lor viața!

- Măria Ta, vietățile cu patru picioare au scăpat, dar ce se va întâmpla cu stolurile de păsări?

- Același dar le fac și lor.

- Mărite rege, păsările sunt în siguranță, dar peștii?

- Le dăruiesc și lor viața.

După ce a stăruit pe lângă maharajah pentru salvarea vieților tuturor ființelor, Bodhisatta s-a ridicat și l-a povățuit pe rege:

- Păstrează mereu calea dreaptă, Măria Ta, fie că e vorba de părinți copii, târgoveți sau oameni de la țară, astfel ca atunci când vei lăsa în urmă trupul pământesc să te bucuri de fericirea cerească!

Astfel l-a învățat pe rege Adevărul, vorbindu-i cu blândețea potrivită unui Buddha. Regele cerbilor a mai zăbovit în parc alte câteva zile, timp în care i-a adâncit maharajahului înțelegerea învățăturii, apoi a plecat în codru cu însoțitorii săi.

Iar căprioara a dat naștere unui pui frumos ca un boboc de lotus; el se juca mereu împreună cu iezii din ceata lui Sākhamiga. Văzând aceasta, mama l-a sfătuit:

- Fiule, nu zăbovi cu aceștia; du-te și stai cu cei din turma lui Nigrodhamiga!

A adăugat apoi, spre luare aminte, strofa

Rămâi neclintit lângă regele Smochin

Pe Crenguță nu-l urma nicicând; mai

Bine moartea o îndură alături de Smochin

Decât un veac să trăiești lângă cei răi!

Numai că, știindu-se apărați de Brahmadatta, cerbii au început să mănânce recoltele oamenilor, iar aceștia nu îndrăzneau să le facă niciun rău sau să-i alunge. Oamenii s-au adunat la curte pentru a se plânge regelui:

- Să ni se îngăduie să lovim cerbii, ca să-i punem pe fugă!

Acesta însă le-a spus:

- Atunci când Nigrodhamiga mi-a câștigat bunăvoința, i-am făgăduit un dar; nu-mi voi călca cuvântul, nici dacă ar fi să-mi pierd regatul! Plecați! Nimeni din țara mea nu va face rău unui cerb!

Auzind ce s-a întâmplat, Nigrodhamiga își strânse ceata laolaltă și spuse:

- De acum încolo nu aveți voie să mâncați recoltele oamenilor!

După ce le-a poruncit astfel cerbilor, el a dat de veste oamenilor:

- De azi înainte niciun gospodar să nu mai ridice garduri împrejurul câmpurilor lui; să pună doar la colțurile ogorului mănunchiuri de frunze!

Se spune că de atunci a început obiceiul de a pune frunze legate pe marginile câmpului și se mai spune că niciun cerb nu a mai călcat vreodată pe un câmp mărginit astfel - pentru că aceasta a fost porunca lui Bodhisatta.

Astfel a salvat Bodhisatta cerbii din turma sa; tot astfel s-a purtat de-a lungul întregii sale vieți, care a fost îndelungată, pentru ca apoi să se ducă împreună cu ai săi să-și primească răsplata meritată.

Regele a urmat întreaga viață învățăturile lui Bodhisatta; a făcut fapte bune cât a trăit, apoi s-a dus să-și primească răsplata.

Sfârșind învățătura, Magistrul a spus din nou că și în acele zile de demult el a fost salvarea celor doi, apoi a rostit Cele Patru Adevăruri. A arătat în cele din urmă legătura dintre povestiri și Nașterea, spunând:

- Devadatta era pe atunci Sākhamiga, iar cei care îl urmează azi au fost cerbii din ceata sa; călugărița era căprioara, Prințul Kassapa a fost puiul născut de ea; Ānanda era regele, iar EU însumi am fost Nigrodhamigarājā.

13. KAṆḌINA-JĀTAKA

(Jātaka despre săgeată)

Povestirea a fost spusă de către Magistru pe când se afla în Jettavana și vorbește despre ispitele în care sunt atrași călugării de către soțiile lor de altă dată. Acestea se vor arăta în Indriya-jātaka [94] *din Cartea a opta. Buddha i-a spus călugărului <care se lăsase amăgit de dragoste>:*

- Frate, din cauza aceleiași femei ai fost ucis și fript pe jăratic în vremea de odinioară!

Auzind aceste vorbe, călugărul a cerut să i se deslușească înțelesul lor, iar Magistrul l-a făcut să vadă limpede ceea ce îi fusese ascuns de renaștere...

A fost odată în țara Magadha, pe când regele domnea în cetatea Rājagaha. Atunci când lanurile creșteau mari și erau coapte cerbii treceau prin mari primejdii, astfel că se ascundeau în păduri. Un cerb de la munte iubea o căprioară născută lângă un sat, iar dragostea l-a făcut să rămână pe lângă ea atunci când restul cerbilor se întorceau acasă. Căprioara i-a spus:

- Tu ești un cerb de la munte și nu cunoști primejdiile care ne pândesc în apropierea satelor; nu veni cu noi!

El însă a urmat-o, împins de iubire. Oamenii din Magadha își spuneau: „E vremea când se întorc cerbii", așa că au făcut pânde în calea lor, iar un vânător se afla chiar în fața celor doi cerbi. Căprioara i-a simțit mirosul și s-a gândit: „E un vânător ascuns în fața noastră", astfel că l-a lăsat pe cerbul cel nechibzuit să treacă înainte, iar ea l-a urmat la oarecare depărtare. Vânătorul a doborât cerbul cu o singură săgeată; văzând aceasta, căprioara a zburat ca vântul pe lângă el și s-a făcut nevăzută. Vânătorul a ieșit din ascunzătoare, a jupuit cerbul, a ales câteva bucăți fragede și - făcând focul - le-a fript pe jăratic, după care a mâncat și a băut pe săturate. Apoi a pus restul leșului însângerat într-un proțap și l-a cărat acasă să-și îndestuleze copiii.

Pe atunci Bodhisatta era un geniu al pădurii care își avea sălașul chiar în crângul acela, astfel încât văzuse tot ce s-a petrecut. El s-a gândit: „Sărmanul

[94] Jātaka 423, unde călugărul vrea să se reîntoarcă la soție din cauza tratamentului insuportabil la care este supus în mănăstire.

cerb nătâng nu a murit din vina părinților săi, ci a iubirii! Zorii dragostei par o binecuntare, dar amurgul ei aduce numai întristare - trupul e ciuntit, îndurând lovituri de tot felul! E o faptă nemernică să aduci pieirea cuiva; nemernică e țara cârmuită de o femeie, iar bărbații care îi îndură stăpânirea plină de toane sunt și mai nemernici!”

Pe când cugeta astfel, zânele pădurii aduceau ofrande de flori și miresme[95]; Bodhisatta împleti în versuri gândurile despre cele trei forme ale nemerniciei și le dădu glas în ecourile pădurii:

Afurisite fie-n veci: săgeata dragostei - de amar

aducătoare; țara unde singura lege-i voia

femeilor și netotul care lor li se supune!

Terminând învățătura, Magistrul a rostit cele patru adevăruri, astfel încât fratele cel bolnav de dragoste a putut culege roadele Primei Căi. Apoi a arătat legătura dintre cele două istorisiri și Nașterea:

- Pe atunci, acest călugăr care suferă din dragoste era cerbul de la munte, soția pe care a avut-o ca mirean era tânăra căproară, iar EU eram geniul pădurii care rostea Adevărul, veștejind păcatul pasiunii!

[95] Divinitățile feminine ale pădurii omagiau sacrificiul din dragoste al cerbului, pe care însă Bodhisatta îl condamna. Pasajul are unele ambiguități, pe care am căutat să le evit în traducere.

14. VĀTAMIGA-JĀTAKA

(Jātaka despre cerbul cel iute ca vântul)[96]

Această poveste a fost spusă de către Magistru, pe când se afla la Jettavana, despre Venerabilul Tissa numit Cullapiṇḍapātika [97]*. După cum se istorisește, în vremea când Buddha locuia în păduricea de bambus de lângă Rājagaha, prințul Tissa -un vlăstar al unei familii bogate- a ascultat cuvântul Magistrului, iar apoi a dorit să se alăture călugărilor. Părinții lui nu au îngăduit aceasta; el însă nu s-a atins de mâncare timp de șapte zile, astfel încât în cele din urmă a fost lăsat să-și facă juruințele în fața Magistrului.*

Paisprezece zile mai târziu - când Buddha a venit în Jettavana - novicele a luat asupra sa cele Treisprezece îndatoriri [98]*, iar de atunci umbla din casă în casă după milostenii, fără să uite nicio gospodărie. Era știut de acum drept Cullapiṇḍapātikatissathera și devenise o lumină a budismului la fel de strălucitoare ca luna plină.*

Atunci când la Rājagaha era o sărbătoare, tatăl și mama Venerabilului puneau într-o casetă de argint podoabele pe care acesta le purta pe când era mirean și o strângeau la piept jelind:

- Altădată fiul nostru purta acest lucru sau pe celălalt, pe când ținea sărbătoarea! Înțeleptul Gotama l-a dus pe singurul nostru fiu[99] *tocmai la Sāvatthi; oare cine știe pe unde se află și ce face el acum?*

S-a întâmplat că o sclavă a văzut-o pe stăpână lăcrimând și o întrebă de ce plânge, iar stăpâna i-a spus.

---

[96] Titlu alternativ în Rhys Davids - Fausbøll: Antilopa lacomă, *miga* putând însemna atât „antilopă”, cât și „cerb” . Am preferat peste tot înțelesul „cerb” datorită genului masculin al substantivului românesc. Vātamiga este folosit ca un nume propriu.

[97] Este vorba de discipolul identificat drept Tissa 7 în DPPN 1, p. 1020. *Cullapiṇḍapātika* înseamnă „strachină mică pentru pomeni”. Numele este explicat în Rhys Davids - Fausbøll, p. 214 prin „Venerabilul numit Tissa cel tânăr, care respecta legea privitoare la hrană”. Robert Chalmers îl traduce „the Elder Tissa Direct-alms the Less”.

[98] După nota 2 de la p. 44 a lui R. Chalmers este vorba de practici ascetice; a treia regulă stabilea că persoana respectivă un se putea hrăni decât cu pomeni primite în castronul său direct de la donator.

[99] După DPPN 1, *loc. cit.*, Tissa avusese un frate care a murit, iar el s-a întors acasă pentru a fi un sprijin pentru părinți. Tissa a revenit mai târziu în mănăstire la intervenția personală a lui Buddha.

- Dar, stăpână, ce lucruri îi plăceau cel mai mult fiului tău?

- Ăsta și ăsta.

- Bine; dacă îmi veți da mie putere peste slugile din gospodărie[100] *vă voi aduce fiul înapoi.*

- Prea bine, s-a învoit stăpâna.

I-a dat îndată bani de cheltuială și un alai mare de slujitori, spunându-i:

- Pornește și fă în așa fel încât să-mi aduci fiul înapoi!

Așa că fetișcana a mers în lectică până la Sāvatthi, iar în oraș a luat o casă chiar pe strada unde obișnuia să cerșească Venerabilul Tissa. Ea s-a înconjurat cu servitori noi și nu a lăsat să fie văzut niciunul din cei pe care călugărul îi cunoștea din casa tatălui său. Tânăra pândea să-l vadă pe Tissa venind pe stradă și pe dată i-a dăruit mâncare și băutură. Încet-încet, momindu-l cu bucate pe gustul lui, l-a făcut să intre în casă, apoi să șadă, astfel că a fost sigură de puterea ei asupra lui.

Într-o zi s-a prefăcut bolnavă și s-a ascuns într-un iatac din casă. La vremea știută, Venerabilul a venit să cerșească la ușa ei. Servitorii i-au luat strachina și l-au făcut stea jos în casă.

- Dar unde este sora mea din lume?a întrebat el.

- E bolnavă, cuvioșia ta; s-ar bucura să te vadă.

Fiind legat de ea prin pofta după mâncarea bună, el își călcă juruințele și s-a dus în camera unde zăcea femeia.

Atunci ea i-a spus rostul venirii ei acolo; a stăruit atât încât l-a făcut să uite de călugărie și călugări, căci pofta după bucate bune îl stăpânea. După aceea tânăra l-a urcat în lectică și s-a întors cu toată suita la Rājagaha. Vestea s-a dus ca vântul. Pe când erau adunați în Sala Adevărului, călugării discutau între ei:

- Se zice, fraților, că o sclavă, o fetișcană, l-a ademenit cu poftele gustului pe Venerabilul Tissa Cullapiṇḍapātika și l-a dus cu ea!

---

[100] Textual *gehe sabbaṁ issariyaṁ* - autoritate absolută asupra gospodăriei/casei; totuși, detaliile povestirii cer să subînțelegem *gehejana* - toți servitorii din gospodărie. Sclava nu intenționează să devină stăpâna casei, dar are nevoie de autoritate pentru a-și îndeplini planul.

Atunci Magistrul intră în sală și se așeză pe jilțul bătut în nestemate. El îi întrebă:

- Ei bine fraților, despre ce vorbiți între voi? Ei i-au spus.

- Dar aceasta nu e întâia dată când acela s-a lăsat prins de jindul după o mâncare bună, a mai făcut asta și în zile de mult trecute! a zis Magistrul, apoi a începul să le povestească.

Pe vremea când Brahmadatta domnea în Vārāṇasī, el avea un grădinar pe care îl chema Sañjaya[101]. S-a întâmplat ca într-o zi să apară în parcul regelui un cerb-iute-ca-vântul, care a fugit cât a putut de iute când l-a văzut pe Sañjaya; grădinarul l-a lăsat să fugă, nevrând să îngrozească și mai tare sperioasa făptură. După alte câteva vizite, cerbul s-a învățat să zburde prin parc. Grădinarul avea obiceiul ca în fiecare zi să strângă flori și fructe pe care le ducea regelui. Regele l-a întrebat odată:

- Prietene grădinar, ai văzut oare ceva neobișnuit prin parc?

- Doar că s-a ivit pe aici un cerb-iute-ca-vântul, Măria Ta!

- Ai putea oare să-l prinzi?

- Sigur că da! Dacă aș avea puțină miere, l-aș putea ademeni până în palatul Măriei Tale.

Regele a poruncit să i se dea omului miere, iar acesta s-a dus cu ea în parc. Grădinarul picură miere pe iarba din locurile unde păștea cerbul, apoi se ascunse. Cerbul gustă iarba plină de miere și, fiind ademenit de poftă, nu a vrut să mai pască în altă parte decât în parcul regelui. Dacă a văzut că izbutise să-l atragă, grădinarul a început să se arate puțin câte puțin. În primele zile cerbul fugea când îl vedea, dar apoi s-a obișnuit cu el și, căpătând treptat încredere, a ajuns să mănânce din mâna lui. Atunci, grădinarul a acoperit o cărare cu un covor din ramuri frânte, apoi a pus miere într-o tărtăcuță pe care și-a prins-o de umăr și un snop de iarbă la brâu. Mergând spre palat, el lăsa să-i scape mănunchiuri de iarbă îndulcită cu miere în fața cerbului. De îndată ce ei au intrat înăuntru, slugile au închis ușile.

[101] Numele înseamnă aproximativ „cel care a obținut roade”.

Văzând oamenii, cerbul a început să se zbată, alergând încolo și încoace, tremurând pentru viața sa. Regele a coborât din camera sa de la catul de deasupra și, privind la animalul înfiorat de spaimă, a spus:

- Un cerb-iute-ca-vântul este atât de fricos încât nu mai trece o săptămână prin locul în care a zărit un om; dacă a fost speriat, nu va mai trece în viața lui pe acolo! Totuși, prieteni, sălbăticiunea asta venită din junglă a ajuns până aici ademenită de poftele gurii! Într-adevăr, prieteni, nu e nimic mai josnic pe lume decât pofta stârnită de gust!

Regele a încheiat cu strofa:

Nu-i nadă mai rea ca pofta gurii, care-n mreje

Te cuprinde acasă sau lângă prieteni! Sañjaya

A prins cu jindul îmbuibării sălbăticiunea

Iute de picior, venită din pădure.

După ce a rostit acestea, regele a lăsat cerbul să fugă în pădurea de unde a venit.

După ce a încheiat învățătura, Magistrul a mai spus încă o dată că, în vremea de mult trecută, fratele acela mai căzuse în mrejele femeii, arătându-le călugărilor legătura și Nașterea:

- Pe atunci sclava era Sañjaya, Cullapiṇḍapātika era cerbul-iute-ca-vântul, iar EU eram regele din Vārāṇasī!

15. KHARĀDIYA-JĀTAKA

(Jātaka despre cerbul care nu a vrut să învețe)

Povestea aceasta a fost spusă de Magistru, pe când se afla în Jetavana, despre un călugăr nesupus și care nu răbda nicio mustrare. Magistrul l-a întrebat:

- E adevărat că ești nesupus și că nu rabzi nicio mustrare?

- E adevărat, binecuvântatule!

- Așa ai fost și odinioară: un nesupus care nu ținea seamă de mustrările celor înțelepți și buni, astfel că ai fost prins într-o capcană și ucis.

Zicând acestea, începu să istorisească din trecut.

Pe vremea când Brahmadatta domnea în Vārāṇasī, Bodhisatta se născuse în chip de cerb și trăia într-o pădure cu ceata de cerbi al cărei cap era. Sora[102] lui își aduse fiul în fața lui, spunându-i:

- Frate, acesta este nepotul tău; învață-l vicleșugurile cerbilor! Apoi îl lăsă în grija lui Bodhisatta. Acesta îi spuse nepotului:

- Vino la cutare oră și te voi învăța.

Dar nepotul nu s-a arătat la vremea hotărâtă, nici atunci, nici în alte șapte zile, astfel că nu a învățat vicleșugurile cerbilor. Până la urmă, pe când hoinărea într-o zi prin pădure, a căzut într-o capcană. Mama lui și-a întrebat fratele:

- Cum se poate așa ceva? Nu l-ai învățat vicleșugurile cerbilor?

- Uită-l pe acel neascultător fără pereche! Nu a învățat nimic din ceea ce trebuie să știe un cerb!

---

[102] Versurile finale o socotesc pe Kharādiyā sora lui Bodhisatta, dar titlul povestirii are finala numelui „a”, deci masculină. Dacă numele se referă la puiul de cerb sensul său este „cel care înțelege cu greutate” sau, după cum traduce Rhys Davids titlul povestirii, „cerbul care nu vrea să învețe” .

-[103]-

Vânătorul a înjunghiat cerbul încăpățânat care se prinsese în laț și a plecat cu carnea lui.

După ce a terminat această învățătură despre călugărul care fusese și continua să fie nesupus, Magistrul a arătat legătura și Nașterea:

- Pe atunci, nesupusul nostru frate era nepotul cerbului, Uppala-vaṇṇā[104] *era sora, iar EU eram cerbul care îl mustra.*

[103] Atât versurile finale ale povestirii 15, cât și cele din jātaka 16 prezintă dificultăți de interpretare pe care nici Rhys Davids, nici R. Chalmers nu au reușit să le rezolve și nu am încercat să le traduc; v. R. Chalmers p. 47, Note; Rhys Davids - Fausbøll, n.1 de la p. 223.

[104] Este vorba de Uppalavaṇṇā Therī, una dintre cele mai importante călugărițe budiste. Ea fusese cerută în căsătorie de regi și de bărbați de rând. Pentru a nu-i ofensa refuzându-i pe cei mai mulți, tatăl ei - un bancher - a trimis-o la mănăstire. Tradiția îi atribuie miracole; v. DPPN 1, pp. 418-421.

16. TIPPALLATTHA-MIGA-JĀTAKA

(Jātaka despre cerbul cel isteț)

<Povestire despre noviciatul lui Rāhula, fiul lui Buddha. După o zi obositoare, în care tatăl său ținuse două predici - una ziua, cealaltă seara - tânărul a adormit în sala de rugăciuni printre călugări, ceea ce nu era permis unui novice. Pentru a evita o posibilă greșeală, ceilalți călugări l-au izgonit. Rāhula nu s-a plâns nimănui, deși singurul loc unde s-a putut adăposti a fost latrina, iar hărțuielile călugărilor au continuat. Buddha a aflat din întâmplare ce se întâmplase; a hotărât ca Sāriputta să se ocupe pe viitor de novici până aceștia își găsesc o chilie. Toți călugării l-au admirat pe Rāhula pentru răbdarea arătată și străduința de a respecta regulile fără să se plângă.>

- Această râvnă a arătat-o Rāhula nu numai acum, ci și demult, când s-a născut sub forma unui animal, a spus Magistrul. Apoi a început să povestească.

A fost odată, pe când un rege din Magadha stăpânea în Rājagaha. Pe atunci Bodhisatta se născuse sub înfățișarea unui cerb și trăia într-o pădure; el conducea o ceată de cerbi. Într-o bună zi, sora sa, căprioara, își aduse fiul în fața lui și spuse:

- Dragă frate, învață-ți nepotul vicleșugurile cerbilor!

- Sigur, spuse Bodhisatta. Du-te acum, copilul meu, și să te întorci la ora cutare ca să te învăț.

Tânărul cerb s-a înfățișat la vremea hotărâtă, fără să întârzie nici măcar o clipă, și învăță tot ce trebuie să știe un cerb.

Într-o zi, cum umbla prin pădure, s-a prins într-un laț; a scos un strigăt de spaimă, iar cerbii s-au împrăștiat care încotro. I-au dat de veste mamei lui că fiul ei a căzut într-o capcană. Atunci căprioara s-a dus la fratele ei și l-a întrebat:

- Dragă frate, a învățat nepotul tău tertipurile cerbilor?

- Nu te teme, el a învățat pe de rost toate vicleșugurile cerbilor; peste puțin timp se va întoarce, iar tu te vei bucura!

-[105]-

Astfel își îmbărbăta Bodhisatta sora. În vremea asta, căpriorul nu se zbătea în capcană; zăcea pe o rână, cu picioarele țepene, capul căzut, cu limba atârnând afară; scurmase pământul și iarba cu copitele, iar trupul îi era acoperit de spume. Apoi înghiți aer, ca să aibă burta umflată, respira numai cu nara dinspre pământ, iar pe cealaltă o acoperise cu buza ridicată în sus. Trupul lui era atât de țeapăn și semăna atât de mult cu un leș încât se adunaseră musculițe în jurul lui, ba se iviseră și câteva ciori!

Atunci a venit și vânătorul; l-a lovit cu palma peste burta umflată, gândindu-se: „Sigur că s-a prins în laț încă de dimineață, e pe cale să se strice. Trebuie să-l curăț chiar aici și să duc carnea acasă”. Fără să bănuiască nimic, dezlegă cerbul și se apucă să strângă frunze și vreascuri pentru foc. Pe dată tânărul cerb zvâcni în picioare, își întinse gâtul, și goni ca un nouraș dus de un vânt năvalnic, ajungând pe dată la mama lui.

După ce a spus încă o dată că Rāhula arătase și odinioară, la fel ca și azi, râvnă deosebită în a respecta regulile, Magistrul a arătat legăturile și Nașterea spunând:

- Rāhula era tânărul cerb, Uppala-vaṇṇā era mama sa, iar EU eram unchiul lui.

[105] Am omis versurile.

17. MĀLUTA-JĀTAKA

(Jātaka despre vântul care bate)

Povestirea aceasta a fost spusă de către Magistru pe când se afla în Jetavana, pentru doi călugări care intraseră în mănăstire la vremea căruntețiii. Ei trăiau împreună într-o sihăstrie aflată în codrii Kosalei; unul era Kālatthera, iar celălalt Juṇhatthera.[106] *Venerabilul Clar-de-Lună l-a întrebat într-o zi pe Amurg-cețos:*

- Preacuvioase, când începe să se simtă ceea ce se cheamă îndeobște „frig”?

- În jumătatea de lună când noaptea e întunecată, a răspuns celălalt.

Altădată a fost Kālatthera cel care l-a întrebat pe Juṇhatthera:

- Preacuvioase, când începe să fie ceea ce se cheamă deobicei „frig”?

- În nopțile când Luna luminează.

Nedumeriți fiind, s-au dus la Magistru și - după cuvenita închinare - l-au întrebat:

- Învățătorule, oare în ce parte a lunii se naște frigul? După ce i-a ascultat, Magistrul le-a grăit:

- Fraților, în vremea de odinioară v-am răspuns la aceeași întrebare. Se vede că întâmplările din celelalte vieți ale voastre s-au încețoșat în mintea voastră din cauza multelor renașteri.

Apoi a început să povestească.

---

[106] *Kāla* are multe sensuri în limba pāli; toate fac parte din grupul de cuvinte care se referă la 1. culori închise - brun, albastru și, în special, nuanțele de negru; 2. întuneric - amurg, crepusculul zorilor, noapte fără lună, ceață. *juṇhā* înseamnă perioada cu lună plină, cele două săptămâni în care luna luminează puternic. Traducerile Cowell și Rhys Davids - Fausbøll traduc numele Dark-întuneric și Light-lumină; în limba română corespondentul ar putea fi Amurg-cețos și Clar-de-Lună. Pentru sensul celor două cuvinte v. Rhys Davids svv. *kāla* (în special) și *juṇhā*.

Demult, tare demult, un leu și un tigru trăiau în aceiași peșteră de la poalele unui munte, fiind ei prieteni foarte buni. Tot în vremea aceea, Bodhisatta era sihastru într-o chilie de la poalele aceluiași munte.

S-a întâmplat ca într-o zi cei doi să se certe când vorbeau despre frig. Tigrul spunea că este frig în nopțile întunecate, iar leul o ținea sus și tare că e frig în nopțile luminate. Deoarece nu puteau să se înțeleagă cu niciun chip, s-au dus la Bodhisatta. Acesta le-a răspuns cu versurile

Atunci când bate vântul - fie zi sau fie noapte -

Se face frig; eu cred că amândoi aveți dreptate.

Astfel i-a împăcat Bodhisatta pe cei doi prieteni.

După ce a terminat de istorisit, Magistrul a rostit cele Patru Adevăruri, cei doi călugări culegând astfel roadele Primei căi; apoi el a arătat care sunt legăturile și Nașterea, spunând:

- Venerabilul Kāla era tigrul din acele timpuri, Juṇhatthera era leul, iar EU am fost sihastrul care le-a răspuns la întrebare.

18. MATAKABHATTA-JĀTAKA

(Jātaka despre ospățul pentru morți)

Această istorisire a fost spusă de către Magistru pe când se afla în Jatavana despre Ospețele pentru morți. Pe vremea aceea oamenii ucideau capre, oi și alte animale, aducându-le jertfă de dragul rudelor lor răposate în ceea ce se numea un Ospăț pentru morți. Văzându-i că fac astfel, obștea călugărilor l-a întrebat pe Buddha:

- Stăpâne, chiar acum oamenii iau viața unei mulțimi de animale, aducându-le ca ofrande în așa-numitul Ospăț pentru morți;se obține, oare vreun bine din aceasta?

- Nu, fraților! Nici chiar atunci când o viață este luată pentru a face un Ospăț pentru morți nu se vreun bine din ucidere. Odinioară glasul înțelepciunii le-a vorbit din înalt oamenilor, predicându-le Adevărul și spunându-le urmările acestor fapte, iar întregul Jambudīpa[107] a renunțat să mai jertfească animale. Dar acum amintirea le-a fost încețoșată de renașteri, iar obiceiul a reapărut.

Zicând acestea, a istorisit o poveste din trecut.

Odată, demult, pe vremea când Brahmadatta domnea în Vārāṇasī, un brahman învățat, știutor al celor trei *Veda*[108] și era un magistru vestit în întreaga lume, a hotărât să facă un Ospăț pentru morți. pentru aceasta a poruncit să i se aducă un țap și le-a spus învățăceilor săi:

- Feții mei, duceți țapul[109] la râu și spălați-l, puneți-i o ghirlandă la gât, dați-i o măsură zdravănă de grăunțe, dichisiți-l puțin, iar apoi aduceți-l aici.

---

[107] *Jambudīpa* (din sanscritul *jambudvīpa*) continent mitic - una din cele șapte insule care formează lumea; în geografia reală corespunde subcontinentului indian, India în sensul cel mai larg.

[108] Textul se referă, implicit, la Ṛgveda, Yajurveda și Samaveda; nu este cuprinsă Atharvaveda.

[109] *eḷaka* (din sascritul *eḍaka*) din text poate însemna atât „berbec”, cât și „țap”; am urmat interpretarea lui Chalmers și Rhys Davids.

- Prea bine, au răspuns ei. Au luat țapul și l-au dus la râu, unde l-au spălat și l-au dichisit, apoi l-au lăsat pe mal. Țapul își aduse aminte atunci de faptele sale din viețile trecute. El își spunea : „Azi voi scăpa de toate suferințele” și, bucuros, scoase un hohot de râs care semăna cu spargerea unei oale de lut. Apoi s-a gândit „Brahmanul care mă va ucide va trece prin aceleași suferințe ca și mine” și începu să plângă în hohote de mila lui.

Tinerii brahman au întrebat-o:

-Prietene țap, ai râs și ai plâns în hohote. Spune-ne, te rugăm, ce anume te face să râzi și ce anume să plângi?

-Întrebați-mă în fața magistrului vostru.

Au dus țapul înapoi și i-au spus învățătorului totul. După ce a ascultat istorisirea, el a întrebat țapul:

- Țapule, de ce ai râs și de ce ai plâns?

Atunci țapul, care acum își amintea fostele nașteri și faptele pe care le-a făcut, îi spuse brahmanului:

- Brahmane, la început am fost și eu unul dintre brahmanii care cunoșteau *Vedele* pe de rost; hotărându-mă să fac un ospăț pentru morți am tăiat un țap și am făcut ospățul. Pentru că am ucis un singur țap, mi s-a tăiat capul de 499 de ori. Aceasta este cea de a cinci sutea naștere a mea, ultima din șir; la gândul că „astăzi mă voi elibera de chinuri”, inima mea s-a bucurat peste măsură și am râs cum ați auzit. Dar apoi am plâns, pentru că m-am gândit: „astăzi voi scăpa de chinuri, eu, căruia, pentru că am ucis un singur țap, mi s-a tăiat capul de 500 de ori; însă brahmanul acesta, făcând ceea ce am făcut eu însumi, va suferi să i se taie capul de 500 de ori”.

- Nu te teme! Nu te voi omorî.

- Ce spui tu, brahmanule? Chiar dacă nu mă omori tu, eu nu pot scăpa astăzi.

-Ți-am spus să nu te temi! Voi merge pretutindeni cu tine ca să te păzesc.

- Slabă este paza ta, în vreme ce răul pe care l-am făcut este mare și puternic!

Brahmanul a lăsat țapul în libertate și le-a spus învățăceilor lui:

- Să nu îngăduim ca acest țap să fie ucis de cineva, și a pornit împreună cu ei în urma țapului.

De îndată ce s-a văzut liber, țapul a întins gâtul ca să poate ajunge la frunzele unui tufiș care creștea la marginea unei stânci. În clipa aceea un trăznet a lovit stânca, iar o bucată ascuțită desprinsă din ea a tăiat gâtul țapului. S-a adunat de îndată o mulțime de oameni în jurul lui.

Pe vremea aceea Bodhisatta se născuse ca geniu al unui copac care creltea chiar în locul acela. Având puteri supraomenești, el plutea în înalt deasupra acelei mulțimi. „Oamenii aceștia nu vor mai lua vieți dacă vor vedea fructele amare ale acestui păcat” și rosti cu dulce glas versurile:

De ați putea vedea amara

Soartă a celui ce omoară,

Nu ați mai lua viața niciunei jivine,

Căci la urmă grea pedeapsă vine.

Astfel Bodhisatta le-a predicat Adevărul, îngrozindu-i cu pedepsele iadului, iar oamenii, auzind ce le-a spus, au încetat să mai ia vieți. După ce i-a învățat regulile și le-a predicat Adevărul, Bodhisatta s-a dus să-și primească răsplata după fapte; la fel și oamenii din popor, care au ajuns în cetatea zeilor, deoarece au rămas neclintiți în acele învățături, au făcut fapte bune și milostenii în toată viața lor.

După ce a sfârșit învățătura, Magistrul a arătat legătura și Nașterea, spunând:

- Pe atunci EU eram divinitatea care locuia în copac.

19. ĀYĀCITABHATTA-JĀTAKA

(Jātaka despre ofranda de hrană promisă)

Această povestire a fost spusă de către Magistru la Jetavana despre jertfa făgăduită zeilor. Se spune că pe timpuri oamenii aduceau jertfe zeilor, ucigând ființe vii,atunci când plecau în călătorii pentru negoț și promiteau: „Dacă ne întoarcem cu bine, având câștig, îți vom aduce altă jertfă!" Atunci când soseau acasă cu bine și cu un câștig mare își spuneau:„aceasta s-a întâmplat prin voia zeilor!" De aceea aduceau alte jertfe de vieți pentru a se elibera de juruință. Aflând despre asta, călugării l-au întrebat pe Magistru:

- E oare ceva bun în toate acestea?

Răspunsul lui Buddha a fost această istorisire din trecut.

Demult de tot, undeva în ținutul Kāsi, un om avut[110] dintr-un cătun a făgăduit o jertfă spiritului care locuia în smochinul de la intrarea în sat[111]. După ce s-a întors fără piedici a adus o mare jertfă la rădăcina copacului, spunând cu glas puternic:

- Acum m-am eliberat de juruință!

Dar dintre ramuri spiritul copacului i-a răspuns:

Aceasta nu e libertatea celui înțelept și bun: cătușe

Grele ofranda-ți făurește, înlănțuindu-te pe veci.

De atunci încolo oamenii nu au mai luat vieți pentru ofrande și au umblat pe calea cea dreaptă, astfel că au umplut cu sufletele lor cetatea zeilor.

La urmă, Buddha a arătat Nașterea, spunând:

- Pe atunci EU eram spiritul copacului.

---

[110] Kuțimbika/kuțumbika- om avut, moșier, șeful unei familii.

[111] Exista credința că în arbori - în special în smochini=Nighroda - trăiau ființe divine din categoria *yakkha*. Pentru aceste ființe hrana lăsată de oameni la rădăcina copacului era indispensabilă, de aceea mai ales amenințarea cu lipsirea de ofrande, precum și promiterea ofrandelor erau forme foarte eficiente de a le obține sprijinul. V. Rhys Davids s.v. *rukkha* și J. Auboyer, *op.cit*.